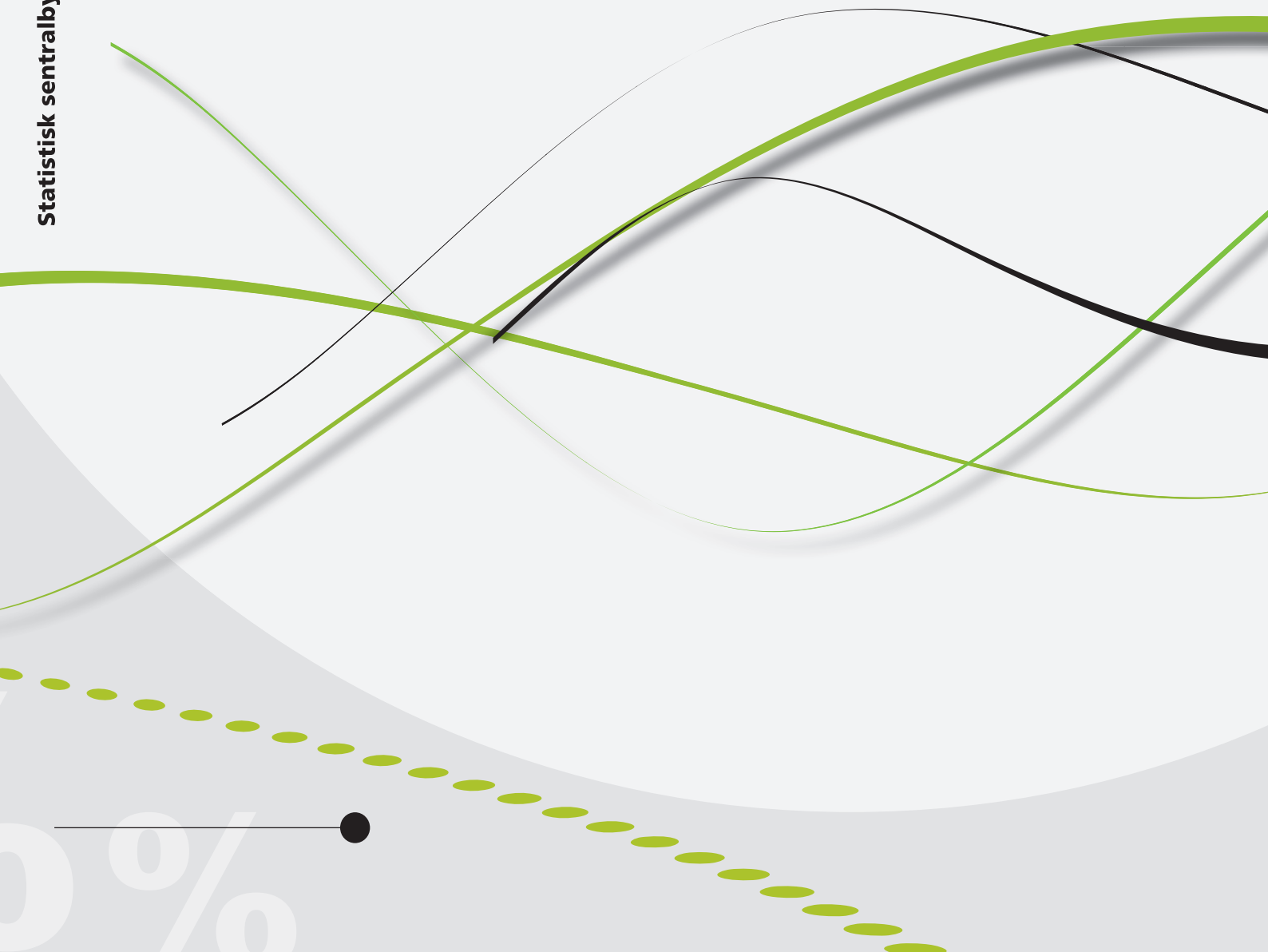

Aslak Hetland

Sambruk av velferdsytelser

Aslak Hetland

Sambruk av velferdsytelser

I serien Rapporter publiseres analyser og kommenterte statistiske resultater fra ulike undersøkelser. Undersøkelser inkluderer både utvalgsundersøkelser, tellinger og registerbaserte undersøkelser.

© Statistisk sentralbyrå
Ved bruk av materiale fra denne publikasjonen
skal Statistisk sentralbyrå oppgis som kilde.

Publisert 30. juni 2017

ISBN 978-82-537-9566-9 (trykt)
ISBN 978-82-537-9567-6 (elektronisk)
ISSN 0806-2056

Standardtegn i tabeller	Symbol
Tall kan ikke forekomme	.
Oppgave mangler	..
Oppgave mangler foreløpig	...
Tall kan ikke offentliggjøres	:
Null	-
Mindre enn 0,5 av den brukte enheten	0
Mindre enn 0,05 av den brukte enheten	0,0
Foreløpig tall	*
Brudd i den loddrette serien	—
Brudd i den vannrette serien	
Desimaltegn	,

Forord

Formålet med denne rapporten er todelt. For det første ønsker vi å belyse omfanget av samtidig bruk av ulike velferdsytelser, både mulige kombinasjoner av ytelsene og innenfor grupper med ulike demografiske kjennetegn. Sånn sett er rapporten en videreføring av rapport 2015/55 (Dalgard 2015), men er utvidet til også å omfatte dagpenger, overgangsstønad og supplerende stønad. For det andre vil rapporten drøfte ulike måter å beskrive sambruk på i form av statistikk og tabeller samt ta stilling til hvordan dette bør publiseres.

Rapporten er utarbeidet av Aslak Hetland ved seksjon for levekår.

Prosjektstøtte: Arbeidet er finansiert av Arbeids- og sosialdepartementet.

Statistisk sentralbyrå, 15. juni 2017.

Torstein Arne Bye

Sammendrag

I rapporten kartlegger vi omfanget av sambruk av 8 ulike ytelser: sosialhjelp, arbeidsavklaringspenger, kvalifiseringsstønning, introduksjonsstønning, uføretrygd, dagpenger, overgangsstønning og supplerende stønning i perioden 2011-2015. Sambruk er, i denne rapporten, definert som mottak av to ulike ytelser på samme tid.

Vi finner at de aller fleste personene som har mottatt ytelsene i perioden 2011-2015, kun mottar en ytelse i løpet av et referanseår, men omtrent 10 prosent av personene er mottakere av flere ytelser og er registrert med sambruk. I gjennomsnitt utgjør disse omtrent 75 000 personer, 156 000 mottakere av ytelser og 80 000 mottakere med sambruk hvert år i tidsperioden.

Rapporten viser at flere av ytelsene i liten grad kombineres, men vi finner også 12 ulike former for sambruk med et visst omfang. Sosialhjelp kombineres med alle de andre ytelsene i utvalget. Overgangsstønning og gradert uføretrygd kombineres med både arbeidsavklaringspenger og dagpenger. I tillegg kombineres overgangsstønning også med introduksjonsstønning. En del av sambruken er imidlertid mottakere som er registrert med to ytelser på samme tid fordi de har hatt en overgang fra den ene til den andre ytelsen. Om lag 21 prosent av mottakerne med sambruk av de 12 ulike kombinasjonene i 2015 kan defineres som overganger mellom ytelsene.

I rapporten diskuteres ulike mål på sambruk. Vi ser primært på antallet mottakere med sambruk som en andel av ytelsesmottakerne. Rapporten viser at forekomsten av sambruk varierer mellom de ulike ytelsesmottakerne. Blant mottakere av kvalifiseringsstønning har nær halvparten sambruk med sosialhjelp, mens blant mottakere av gradert uføretrygd er det kun 1 prosent som har sambruk med dagpenger.

Videre viser rapporten at forekomsten av sambruk også varierer for mottakere med ulike demografiske kjennetegn. For mottakere av de fleste ytelsene ser vi eksempelvis at det er en høyere andel blant menn enn blant kvinner som har sambruk med sosialhjelp. Andelen synker også med økende alder, og lavt utdannede har en høyere andel sambruk med sosialhjelp enn høyt utdannede. Videre ser vi at enslige har en høyere andel sambruk med sosialhjelp enn mottakere som lever i parforhold, og at mottakere fra Asia, Afrika etc. har en høyere andel sambruk enn resten av befolkningen.

Ved fremstilling av statistikk over ytelsesmottakere vil mottakere med sambruk ofte bli registrert som mottakere av begge ytelsene. Dette vil kunne gi et unyansert bilde av trygdemottak dersom man ikke også synliggjør at det kan dreie seg om samme person. En fremstilling av mottakere med sambruk knyttet til statistikk over de aktuelle ytelsene vil derfor være nødvendig for å gi et helhetlig bilde av trygdemottak.

Abstract

This report provides an overview of the scope of simultaneous use of 8 different welfare benefits; social assistance, work assessment allowance, qualification benefit, introduction benefit, disability benefit, unemployment benefit, transitional benefit and supplementary benefit in the period 2011-2015. Simultaneous use is defined as the simultaneous receipt of two different welfare benefits at the same time.

We find that most persons in receipt of one of the selected welfare benefits in the period 2011-2015 only receive one benefit. Nevertheless, approximately 10 per cent are simultaneous recipients. On average, this represents 75 000 persons, 156 000 recipients of welfare benefits and 80 000 recipients with simultaneous use each year in the period.

The report shows that 12 different combinations of the selected welfare benefits are common. We find simultaneous use of social assistance and all the other selected welfare benefits. Transitional benefit and graded disability benefit are combined with both the work assessment allowance and unemployment benefit. In addition, we find simultaneous use of transitional benefit and introduction benefit. Part of the simultaneous use is registered as such because recipients have had a transition from one benefit to another. Approximately 21 per cent of the recipients with simultaneous use of the 12 different combinations in 2015 can be defined as transitioning from one welfare benefit to another.

This report also discusses different measures of simultaneous use. We primarily consider the number of recipients with simultaneous use as a share of the welfare benefit recipients. The report shows that the share of recipients with simultaneous use varies among the recipients of the different welfare benefits. Among recipients of qualification benefit, nearly half are simultaneous recipients of social assistance, while among the recipients of graded disability benefit only one per cent combines this with unemployment benefit.

The report also shows that the share of simultaneous use varies among recipients with different demographic characteristics. Among the recipients of most of the selected welfare benefits, we find for example that the share of simultaneous use of social assistance is higher among men than women. The share of simultaneous use of social assistance decreases with age, and recipients with a low education level have a higher share of simultaneous use of social assistance than recipients with a higher education level. Furthermore, we see that the share of simultaneous use of social assistance is higher among single persons than those who live with their partner, and among recipients with a background from Asia, Africa etc. than the general population.

Recipients with simultaneous use are often registered as recipients of both welfare benefits in the statistics. Unless we show that the person can be a recipient of several benefits, this will not give a representative picture. In order to give an accurate impression, recipients with simultaneous use of welfare benefits must be highlighted.

Innhold

Forord	3
Sammendrag	4
Abstract	5
1. Innledning	7
1.1. Bakgrunn og formål.....	7
1.2. Organisering av rapporten	7
2. Begreper og datagrunnlag	8
2.1. Ytelser	8
2.2. Demografiske kjennetegn	12
2.3. Datakilder.....	13
2.4. Personer, mottakere av ytelser og sambruk.....	14
3. Omfang av sambruk	15
3.1. Omfang av sambruk.....	15
4. Varighet av sambruk	16
4.1. Korte og lange sambruk.....	16
4.2. Overgang	17
5. Mål på sambruk	18
5.1. Antall mottakere med sambruk i befolkningen	18
5.2. Andel av begge ytelser.....	19
5.3. Valg av hovedytelse	20
6. Demografiske kjennetegn	22
6.1. Kjønn.....	22
6.2. Alder.....	25
6.3. Utdanning.....	29
6.4. Landbakgrunn	31
6.5. Familietype/Barn	34
7. Oppsummering	37
Referanser	40
Vedlegg A: Mottakere av ytelser	42
Figurregister	43
Tabellregister	44

1. Innledning

Rapporten tar utgangspunkt i mottakere av 8 statlige og kommunale ytelser; arbeidsavklaringspenger, kvalifiseringsstønning, introduksjonsstønning, sosialhjelp, uføretrygd, dagpenger, overgangsstønning og supplerende stønning. Ytelsene har ulike formål og retter seg ofte mot ulike grupper i samfunnet. Ytelsene er også ment å gi mottakerne økonomisk trygghet. Likevel er det noen personer som mottar flere av ytelsene på samme tid. Det er disse personene vi skal se nærmere på i denne rapporten.

1.1. Bakgrunn og formål

Samtidig mottak av velferdsytelser er tidligere behandlet av Statistisk sentralbyrå i rapport 2015/55 (Dalgard 2015). Sambruk ble i rapport 2015/55 definert som mottak av flere ytelser på samme tidspunkt, og operasjonalisert som registrert mottak av flere ytelser i løpet av samme måned. I analysen inngikk mottakere av fem velferdsytelser: arbeidsavklaringspenger, kvalifiseringsstønning, introduksjonsstønning, sosialhjelp og uføretrygd i tidsrommet mellom 2005 og 2014. Omfanget av sambruk ble kartlagt både som mulige kombinasjoner av ytelsene og ved å fokusere på ulike demografiske kjennetegn som kjønn, alder, familietype, utdanning og landbakgrunn ved sambrukerne av de ulike ytelsene.

Denne rapporten er en videreføring av rapport 2015/55, men er altså utvidet til også å gjelde dagpenger, overgangsstønning og supplerende stønning. I rapporten vil vi belyse omfanget av mulige former for sambruk av de 8 ytelsene fra og med 2011 til og med 2015. I tillegg vil de mest utbredte formene for sambruk analyseres etter de samme demografiske kjennetegn som overnevnte rapport¹. I denne rapporten vil vi også vie noe mer oppmerksomhet til varigheten av sambruk av de ulike ytelsene.

Statistisk sentralbyrå skal utvikle en mer helhetlig og samlet trygdestatistikk. Noe av formålet med rapporten er også å komme med anbefalinger på hvordan sambruk kan fremvises i form av statistikk og tabeller sett i sammenheng med dette arbeidet. Dette vil kommenteres underveis i rapporten.

Analysene i rapporten gir ikke grunnlag for å konkludere med hvorfor noen grupper har mer sambruk enn andre. Vi vil likevel peke på noen mulige forklaringer på forskjeller i sambruk for ulike grupper i deler av analysen.

1.2. Organisering av rapporten

Rapporten er delt inn i 7 deler. Del 2 inneholder en beskrivelse av hovedtrekkene i lovgivningen, begrepsavklaringer, oversikt over datakilder og beskrivelse av datamaterialet². I del 3 vises omfanget av sambruk blant mottakere av velferdsytelsene. I del 4 presenteres varigheten av sambruk av ytelsene. Del 5 vil drøfte ulike mål på sambruk av de ulike ytelsene. I del 6 analyseres sambruk etter ulike demografiske kjennetegn. Del 7 oppsummerer rapporten, og vi kommer med anbefalinger på hvordan sambruk kan fremvises i form av statistikk og tabeller.

¹ Dalgard (2015) inkluderte også innbyggertall i mottakernes bostedskommune som en bakgrunnsvariabel. Resultatene viste imidlertid ikke store forskjeller i sambruk for mottakere i kommuner med ulikt innbyggertall. Variabelen er derfor utelatt i denne rapporten.

² Store deler av dette kapitlet er en gjengivelse av kapittel 2 i rapport 2015/55 (Dalgard 2015).

2. Begreper og datagrunnlag

2.1. Ytelser

Som et grunnlag for å belyse sambruk av de ulike ytelsene, vil vi begynne med en kort oppsummering av lovgivningen for ytelsene uføretrygd, arbeidsavklaringspenger, dagpenger, sosialhjelp, overgangsstønad, introduksjonsstønad, kvalifiseringsstønad og supplerende stønad. For noen av ytelsen har lovgivningen endret seg noe i perioden mellom 2011 og 2015. Vi vil ikke kunne ta hensyn alle disse i gjennomgangen, men enkelte endringer vil vi likevel kommentere der det er naturlig.

Arbeidsavklaringspenger

Arbeidsavklaringspenger er en helserelatert ytelse som ble innført 1. mars 2010 som erstatning for attføringspenger, rehabiliteringspenger og tidsbegrenset uførestønad. Arbeidsavklaringspenger skal sikre inntekt i perioder en person på grunn av sykdom, skade eller lyte har fått arbeidsevnen nedsatt i en slik grad at vedkommende hindres i å beholde eller skaffe seg inntektsgivende arbeid, jmfør Lov om folketrygd (folketrygdloven) §11-1. Grunnvilkåret for å få arbeidsavklaringspenger er at arbeidsevnen må være redusert med minst halvparten, jmfør folketrygdloven §11-13. Dette åpner for at personer kan kombinere arbeidsavklaringspenger og inntektsgivende arbeid, og at arbeidsavklaringspenger kan kombineres med andre ytelser.

For å kunne motta arbeidsavklaringspenger er det et vilkår at man enten er under aktiv behandling, deltar i et aktivt tiltak, eller at man, selv etter at dette er prøvd, fremdeles anses å ha en viss mulighet for å komme i arbeid, jmfør folketrygdloven §11-6. Mottakere av arbeidsavklaringspenger skal også få jevnlig oppfølging fra Arbeids- og velferdsetaten. Ytelsen er normalt begrenset til 4 år.

Hovedregelen er at ytelsen gjelder for alle i alderen 18–67 år som har vært medlemmer av folketrygden i minst tre år³. Har man vært medlem av folketrygden i minst ett år umiddelbart før man setter fram krav om ytelsen, og i denne tiden har vært fysisk og psykisk i stand til å utføre et ordinært arbeid er også vilkårene oppfylt, jmfør folketrygdloven §11-2. Arbeidsavklaringspengene utgjør 66 prosent av inntektsgrunnlaget inntil 6 ganger grunnbeløpet. Grunnlaget for beregningen fastsettes ut fra medlemmets pensjonsgivende inntekt året før arbeidsevnen ble nedsatt, eller ut fra gjennomsnittet av den pensjonsgivende inntekten i de tre siste kalenderårene dersom dette gir et høyere grunnlag. Det er likevel ikke et krav om å ha lønnsinntekt før arbeidsevnen ble redusert. Personer vil i så fall få utbetalt en minste ytelse på 2 ganger grunnbeløpet⁴ eller 2,44 ganger grunnbeløpet dersom man har fått sin arbeidsevne nedsatt før fylte 26 år, jmfør folketrygdloven §11-15 og §11-16.

Kvalifiseringsprogram og kvalifiseringsstønad

Kvalifiseringsprogrammet retter seg mot personer med vesentlig nedsatt arbeids- og inntektsevne, som har ingen eller svært begrensede ytelser i folketrygden, jmfør § 29 i Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (sosialtjenesteloven). Programmet retter seg mot langtidsmottakere av sosialhjelp, og formålet er å bidra til at flere i målgruppen kommer i arbeid. Tilbudet skal gis til personer som vurderes å ha en mulighet for å komme i arbeid gjennom tettere og mer forpliktende bistand og oppfølging. Til forskjell fra arbeidsavklaringspenger er *sykdom, skade eller lyte* ingen forutsetning for deltakelse i kvalifiseringsprogram.

³ Vilkåret om forutgående medlemskap i folketrygden gjelder ikke flyktninger for ytelsene i utvalget som har krav til botid.

⁴ Grunnbeløpet utgjør per 1. mai 2016 kroner 92 576.

Sykdom, skade eller lyte utelukker likevel ikke deltakelse i kvalifiseringsprogrammet (NAV 2015). Mange i denne gruppen ville vært avhengige av økonomisk sosialhjelp som hovedinntektskilde over lengre perioder uten et slikt program.

Gjennom kvalifiseringsprogrammet skal deltakerne få tett og koordinert oppfølging og individuelt tilpassede tiltak i form av et heltidsprogram. Programmet skal jamfør sosialtjenesteloven § 30 inneholde arbeidsrettede tiltak og arbeidssøking, men kan i tillegg inneholde tiltak for å støtte opp under og forbedre overgang til arbeid, slik som opplæring, motivasjonstrening og liknende. Kvalifiseringsprogrammet skal ikke brukes som avklaring av helseproblematikk. Dersom deltakeren har behov for dette og derfor kan ha rett til arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd og setter frem krav om det, skal kvalifiseringsprogrammet stanses fordi overgang til arbeid ikke lenger er målet for programmet (NAV 2015). Kvalifiseringsprogrammet er i hovedsak rettet mot langtidsmottakere av sosialhjelp og har som mål å få deltakerne i ordinært arbeid i løpet av programtiden. Mange av deltakerne har i utgangspunktet svak tilknytning til arbeidsmarkedet med liten eller ingen yrkeserfaring fra før (Naper 2010).

Kvalifiseringsprogrammet har en varighet på inntil ett år, men kan forlenges med ytterligere ett år. For den tiden en person deltar i kvalifiseringsprogram, har vedkommende rett til kvalifiseringsstønad, jamfør sosialtjenesteloven § 35. Kvalifiseringsstønaden skal på årsbasis være lik 2 ganger grunnbeløpet. En deltaker under 25 år har kun rett på 2/3 av dette beløpet.

Introduksjonsprogram og introduksjonsstønad

Introduksjonsprogrammet for nyankomne innvandrere er et integreringspolitisk tiltak som alle norske kommuner har plikt til å tilby nyankomne flyktninger i henhold til Lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven). Undervisning i norsk språk og samfunnskunnskap står sentralt, sammen med arbeidspraksis og andre tiltak som skal føre til arbeid eller utdanning. Gjennom introduksjonsloven ble introduksjonsprogram og -stønad til nyankomne innvandrere innført som obligatorisk ordning for kommunene fra og med 1. september 2004. Rett og plikt til deltakelse i introduksjonsprogram gjelder for nyankommet innvandrer med flyktningeliknende bakgrunn mellom 18 og 55 år som har behov for grunnleggende kvalifisering, jamfør introduksjonsloven § 2. Siktemålet skal være å styrke personenes mulighet til å delta i yrkes- og samfunnsliv i Norge og oppnå økonomisk selvstendighet.

Introduksjonsprogrammet skal tilpasses den enkelte deltakers behov for kvalifisering og skal som hovedregel vare i inntil to år, men kan i særlige tilfeller vare i inntil tre år. Målet med introduksjonsprogrammet er å gi nyankomne innvandrere grunnleggende ferdigheter i norsk, innsikt i norsk samfunnsliv, samt å forberede for deltakelse i yrkeslivet og/eller utdanning. Alle deltakerne har krav på en individuell plan som skal utformes etter personens opplæringsbehov og hvilke tiltak som kan være nyttige for vedkommende. Programmet skal være helårig og på fulltid og skal minst inneholde opplæring i norsk og samfunnskunnskap samt tiltak som forbereder til videre opplæring eller tilknytning til arbeidslivet.

Introduksjonsprogrammet kan vare inntil to år. For den tiden en person deltar i introduksjonsprogrammet, har vedkommende rett til introduksjonsstønad. Introduksjonsstønaden skal på årsbasis være lik 2 ganger grunnbeløpet. En deltaker under 25 år har kun rett på 2/3 av dette beløpet, jamfør introduksjonsloven § 8. Denne forskjellen er begrunnet med at unge deltakere har et lavere utgiftsnivå og for eksempel har lettere for å bo i bofellesskap.

Sosialhjelp

Økonomisk sosialhjelp gis etter Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (sosialtjenesteloven). Den kommunale sosialhjelpen (økonomisk stønad) skal sikre at alle har nok midler til livsopphold, og den er kun ment å være en subsidiær ytelse av kortere varighet. Økonomisk sosialhjelp blir kalt det «siste sikkerhetsnettet» i velferdsstaten (Grebstad 2012) fordi de skal sikre at grunnleggende behov kan dekkes når ingen andre muligheter til forsørgelse finnes. Før en kan få sosialhjelp må alle andre muligheter til selvforsørgelse være vurdert (lønnsinntekter, trygderettigheter, studielån, bruk av formue og reduksjon av utgifter). Sosialhjelp er ment å være midlertidig og skal bidra til at mottakeren blir økonomisk selvhjulpen. Utbetalingene er derfor utformet slik at de skal dekke nødvendige behov i en vanskelig livsfase og kan både utbetales som bidrag og lån. Utmåling av sosialhjelp, samt vurdering av annen hjelp og oppfølging, skal vurderes individuelt og skjønnsmessig ut fra mottakernes behov.

De siste årene er det et innført flere nye støtteordninger som i noen grad avlaster den økonomiske sosialhjelpen – blant disse er kvalifiseringsprogrammet og introduksjonsprogrammet. Disse har bidratt til å endre profilen til den gruppen som blir igjen i sosialhjelpssystemet (Grebstad og Tønseth 2010).

Uføretrygd

Formålet med uføretrygd er å sikre inntekt til livsopphold for personer som har fått inntektsevnen varig nedsatt på grunn av sykdom, skade eller lyte, jmfør folketrygdloven § 12-1. For å få innvilget uføretrygd må en ha gjennomgått hensiktsmessig medisinsk behandling og individuelle og hensiktsmessige arbeidsrettede tiltak for å bedre inntektsevnen, og fordi det er en varig ytelse skal den kun gis når det ikke er utsikt for bedring av inntektsevnen.

Det er et vilkår for rett til uføretrygd at man har vært medlem av folketrygden i de siste 3 årene forut for uføretidspunktet, jmfør folketrygdloven § 12-2. Dette er sånn sett et strengere botidskrav enn for retten til arbeidsavklaringspenger. Evnen til å utføre inntektsgivende arbeid (inntektsevnen) må være varig nedsatt med minst halvparten (50 prosent), jmfør folketrygdloven § 12-7. For personer som mottar arbeidsavklaringspenger når krav om uføretrygd settes fram, er det tilstrekkelig at inntektsevnen er varig nedsatt med 40 prosent. Personer som er blitt uføre som følge av en yrkesskade får uføretrygd ved uføregrader ned til 30 prosent. For alle mottakere av uføretrygd skal det fastsettes en uføregrad ved å sammenligne inntektsevne før og etter uførhet jmfør folketrygdloven § 12-10. Dersom personen har tapt hele inntektsevnen, skal uføregraden settes til 100 prosent. Dersom personen har tapt en del av inntektsevnen, skal uføregraden svare til den delen av inntektsevnen som er tapt.

Fra uførepensjon til uføretrygd

I denne rapporten brukes begrepet uføretrygd også for uførepensjon, selv om begrepet uføretrygd ikke ble tatt i bruk før 1.1.15.

Overgangen fra uførepensjon til uføretrygd innebærer blant annet at mottakerne av ytelsen skal få bedre oppfølging og at ytelsen skal bli enklere og mer fleksibel å kombinere med arbeid (Prop. 130 L 2010-2011).

Uføretrygdens størrelse, fra 1.1.15, beregnes på grunnlag av gjennomsnittlig pensjonsgivende inntekt i de tre beste inntektsårene i de fem siste kalenderårene før uføretidspunktet, jmfør folketrygdloven § 12-11. Ytelsens størrelse utgjør 66 prosent av dette inntektsgrunnlaget. Minste årlige ytelse er 2,28 ganger grunnbeløpet (ordinær sats) for personer som lever sammen med en ektefelle eller med en samboer. For enslige utgjør minste årlige ytelse 2,48 ganger grunnbeløpet (høy

sats). Minsteytelsen i uføretrygden er høyere enn for arbeidsavklaringspenger, fordi uføretrygden fortsatt skal være en varig ytelse og inntektssikring. For en person som har blitt ufør før fylte 26 år (såkalt ung ufør) er minsteytelsene henholdsvis 2,66 og 2,91 ganger grunnbeløpet. Formålet med dette er at unge uføre som har redusert mulighet til selv å tjene opp rettigheter med egen inntekt, skal sikres en garantert minste ytelse.

Med ny uføretrygd skal det også være enklere å kombinere ytelsen med arbeid enn det var med uførepensjonsordningen. Den tidligere uførepensjonen kunne kombineres med inntekt opp til grunnbeløpet uten at stønadsbeløpet ble påvirket. Den nye uføretrygden justeres når arbeidsinntekten øker utover 0,4 ganger grunnbeløpet, men utbetalt uføreytelse står mer i forhold til den bortfalte inntektsevnen, noe som skal gi økte insentiver for å arbeide (Prop. 130 L 2010-2011).

Overgangsstønad

Overgangsstønad gis til personer som på grunn av omsorg for barn er ute av stand til å forsørge seg selv ved eget arbeid, eller først etter en tid med omstilling eller utdanning kan få et eget arbeid, jmfør folketrygdloven §15-5.

For å få innvilget stønaden må man ha vært medlem i folketrygden de siste 3 årene, og man må i hovedsak oppholde seg i Norge, jmfør folketrygdloven §15-2 og §15-3. Stønaden har sin opprinnelse helt tilbake til de Castbergske barnelover fra 1915 som hadde som hensikt å sikre økonomisk støtte for ugifte mødre og deres barn. Siden den gang er ordningen utvidet og omfatter nå både ugifte, skilte og separerte mødre og fedre med aleneomsorg for barn under åtte år. Dersom man er forhindret fra å arbeide på grunn av omsorg for barn som krever særlig tilsyn, kan det innvilges overgangsstønad inntil barnet fyller 18 år, jmfør folketrygdloven §15-5.

For å ha rett til overgangsstønad ble det fra 1. januar 2012 innført krav til yrkesrettet aktivitet fra det yngste barnet fylte ett år. Tidligere gjaldt dette først når det yngste barnet fylte tre år. Vilåret for retten til overgangsstønad jmfør folketrygdloven §15-6 er at man enten er i arbeid, utdanning eller opplæring som utgjør minst halvparten av full tid eller har meldt seg til Arbeids- og velferdsetaten som reel arbeidssøker.

Årlig overgangsstønad ble endret fra 2,0 til 2,25 ganger grunnbeløpet fra 1. april 2014, jmfør folketrygden §15-7. Samtidig ble skattereglene endret slik at mottakere får tilnærmet samme stønad etter skatt som tidligere. Hovedregelen er at man kan beholde stønaden i 3 år, men ordningen kan utvides med inntil 2 år dersom mor eller far er under nødvendig og hensiktsmessig utdanning. Dersom den enslige moren eller faren har aleneomsorg for flere enn to barn, kan stønadstiden utvides med opptil 3 år, jmfør folketrygdloven §15-8. I tillegg til overgangsstønaden kan enslig mor eller far ha rett til andre ytelser slik som utvidet barnetrygd, stønad til barnetilsyn, utdanningsstønad og tilskudd til flytting.

Dagpenger

Formålet med dagpenger er å gi delvis dekning for tap av arbeidsinntekt som følge av arbeidsløshet. Det er et krav at man i hovedsak oppholder seg i Norge, jmfør folketrygdloven §4-1 og §4-2.

Hovedvilkårene for å få innvilget dagpenger er at man har fått redusert arbeidstiden med minst halvparten. Man må ha hatt en brutto arbeidsinntekt som tilsvarer minst 1,5 ganger grunnbeløpet i det siste avsluttede kalenderår, eller ha hatt en brutto arbeidsinntekt som i løpet av de siste tre avsluttede kalenderår tilsvarer minst 3

ganger grunnbeløpet, jamfør folketrygdloven §4-3 og §4-4. I tillegg må man ha vært registrert som arbeidssøker og melde seg hver 14. dag, jamfør folketrygdloven §4-8.

Dagpenger beregnes på bakgrunn av hva man har hatt i brutto arbeidsinntekt. Ved beregningen av dagpenger inkluderes også enkelte folketrygdytelse. Dagpengene utgjør 62,4 prosent av inntekten før skatt inntil 6 ganger grunnbeløpet. Det utbetales dagpenger i 104 uker dersom man har hatt inntekt over 2 ganger grunnbeløpet, og i 52 uker dersom inntekten er under 2 ganger grunnbeløpet, jamfør folketrygdloven §4-11 og §4-15.

Supplerende stønad

For å oppnå full alderspensjon må man ha en botid i Norge på 40 år. Ved kortere botid avkortes alderspensjonen. Før 2006 ville personer som ikke hadde opptjent tilstrekkelige rettigheter ved 67 år kunne være avhengig av økonomisk sosialhjelp som supplement til alderspensjonen. Supplerende stønad ble innført 1. januar 2006 for å redusere utgiftene til økonomisk sosialhjelp for kommunene og for å gjøre situasjonen mindre belastende for personer som var aktuelle for ordningen (Ot. prp. nr. 14 2004-2005) Stønaden blir gitt til personer som har fylt 67 år og som er bosatt i Norge, og skal sikre en samlet inntekt som svarer til Folketrygdens minste pensjonsnivå for personer med liten eller ingen pensjon fra folketrygden, jamfør Lov om supplerende stønad til personar med kort butid i Noreg (lov om supplerende stønad) §1 og §3. For enslig stønadsmottaker tilsvarer dette 179 748 kroner i året per 1. mai 2016 og 166 274 dersom begge ektefeller, samboere eller partnere er over 67 år.

Stønaden er behovsprøvd og all inntekt også ektefellens, samboerens og partners inntekt blir medregnet ved behovsprøvingen. Personer med formue utover halvparten av grunnbeløpet har ikke rett til stønaden. Tilsvarende gjelder dersom ektefelle eller samboer har formue utover denne grensen, jamfør lov om supplerende stønad §6 og §8. Stønaden blir gitt for en periode på 12 måneder, og man må søke på nytt etter utløpet av hver stønadsperiode.

2.2. Demografiske kjennetegn

I rapporten blir sambruk av de 8 utvalgte ytelsene analysert etter 5 demografiske kjennetegn

Alder

En persons alder er definert som alder ved utgangen av et referanseår. Personer deles inn i aldersgrupper på to detaljnivåer, en enkel todelt gruppering og en tredelt gruppering.

Familietype/Barn

Familietype er definert med utgangspunkt i *Standard for gruppering av familier*⁵, og det skilles mellom 4 typer familier: enslige uten barn, enslige med barn, par med barn og par uten barn.

Som et par regnes to personer som er bosatt i samme bolig og er gift med hverandre, er registrerte partnere eller er samboere, dvs. er i samliv uten å ha inngått ekteskap eller registrert partnerskap.

Barn er personer som er registrert bosatt sammen med minst én av foreldrene (biologiske- eller adoptivforeldre), og som ikke er i samliv og/eller har egne barn.

⁵ Standard for gruppering av familier: <http://www.ssb.no/klasse/#/klassifikasjoner/17>

Barn omfatter biologiske barn og adoptivbarn, men ikke fosterbarn. I denne rapporten er kun barn under fylte 18 år inkludert som barn⁶.

Kjønn

En persons registrerte kjønn i folkeregisteret ved utgangen av et referanseår.

Landbakgrunn

Eget fødeland for innvandrere, gruppert i to grupper: *EU etc.* omfatter personer som kommer fra EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand. *Afrika, Asia etc.* omfatter personer som kommer fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Oseania unntatt Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS. For resten av befolkningen er landbakgrunn Norge.

Utdanningsnivå

En persons utdanningsnivå er definert som høyeste fullførte utdanning ved utgangen av et referanseår. Utdanningsnivået er klassifisert i 3 kategorier med utgangspunkt i *Norsk standard for utdanningsgruppering (NUS 2000)*⁷: (1) *Grunnskole* inkluderer alle med høyeste utdanningsnivå opp til og med fullført ungdomsskole. (2) *Videregående* inkluderer alle som har fullført videregående skole, i tillegg til dem som har fullført påbygging til videregående utdanning, som omfatter utdanninger som bygger på videregående skole, men som ikke er godkjent som høyere utdanning. (3) *Høyere utdanning* omfatter både kort (til og med 4 år) og lang utdanning på universitets- og høyskolenivå (over 4 år) samt forskerutdanning. SSB mangler opplysning om utdanningsnivå for mange innvandrere, og disse er skilt ut i en egen kategori *Uoppgitt*.

2.3. Datakilder

Dataene er hentet fra ulike datakilder, og koblet sammen for å kunne gjennomføre analysen.

KOSTRA og administrative registre fra NAV

Data om introduksjonsstønad, kvalifiseringsstønad og sosialhjelp er samlet inn fra kommunene gjennom KOSTRA-innrappingen⁸.

Data om uføretrygd, arbeidsavklaringspenger, overgangsstønad, supplerende stønad og dagpenger er samlet inn fra administrative registre fra NAV.

SSBs befolkningsstatistikk

Data om personers kjønn, alder, familietype og landbakgrunn er hentet fra SSBs befolkningsstatistikksystem, som bygger på opplysninger fra folkeregisteret. Her finnes oppdaterte opplysninger om personer bosatt i Norge.

Nasjonal utdanningsdatabase

Data om personers utdanningsnivå er hentet fra Nasjonal utdanningsdatabase⁹, som inneholder all SSBs individbaserte utdanningsstatistikk, fra avsluttet grunnskole til doktorgradsstudier.

⁶ For mottakere av overgangsstønad hentes opplysninger om barn under 18 år fra administrative registre fra NAV

⁷ Norsk standard for utdanningsgruppering (NUS2000):
<http://www.ssb.no/a/metadata/conceptvariable/vardok/500000/nb>

⁸ KOSTRA: <http://www.ssb.no/offentlig-sektor/kostra>

⁹ Nasjonal utdanningsdatabase: http://www.ssb.no/a/metadata/om_datasamlinger/nudb/nudb.html

2.4. Personer, mottakere av ytelser og sambruk

Datamaterialet inneholder informasjon om alle personer som har mottatt uføretrygd, arbeidsavklaringspenger, dagpenger, sosialhjelp, overgangsstønad, introduksjonsstønad, kvalifiseringsstønad og supplerende stønad i minst en måned i perioden mellom 2011 og 2015. Mottakere er både registrert med ytelse og et referanseår for når de mottok ytelsen. Alle mottakere av ytelsene i perioden som er bosatt¹⁰ i Norge med gyldig fødselsnummer ved utgangen av et referanseår (31. desember), er koblet til de demografiske befolkningsdataene av 31. desember i referanseåret¹¹. Det er med andre ord bare laget statistikk over personer som er bosatt i Norge 31. desember i referanseåret (dette utelukker personer som har utvandret eller dødd i løpet av et referanseår). Personer som har mottatt en av ytelsene i flere av årene vil være talt i hvert referanseår de har vært mottakere. Personer som har mottatt flere ulike ytelser i løpet av et referanseår vil telles som mottaker av hver av ytelsene i referanseåret.

Tabell 2.1 viser at det årlig var mellom 316 000 og 327 000 mottakere av uføretrygd. Av disse har over 60 000 gradert uføretrygd. Antallet mottakere av arbeidsavklaringspenger har sunket fra 219 000 til under 200 000 i perioden fra 2011 til 2015. Antallet dagpengemottakere sank i årene fra 2011 til 2013, men har deretter steget til nesten 146 000. Økonomisk sosialhjelp viser tilsvarende tendens med en nedgang i antallet mottakere fra 2011 til 2012, og deretter en økning til om lag 125 000 i 2015. Det har vært en nedgang i antallet mottakere av overgangsstønad i hele perioden, fra noe over 31 000 til i underkant av 26 000, mens antallet mottakere av introduksjonsstønnen har økt fra omtrent 13 000 til nesten 18 000. Ytelsene som omfatter færrest mottakere er kvalifiseringsstønad, som har sunket fra om lag 11 000 til 8 500, og supplerende stønad, med en økning fra 3 200 til litt over 3 500 mottakere.

Tabell 2.1 Antall mottakere av ytelser, etter år

	2011	2012	2013	2014	2015
Uføretrygd	316 509	320 657	319 004	323 788	326 677
Gradert uføretrygd	61 273	62 123	61 310	62 333	60 192
Arbeidsavklaringspenger	218 991	212 329	206 801	206 386	197 081
Dagpenger	134 814	118 793	118 756	126 311	145 923
Sosialhjelp	115 448	112 320	118 038	122 800	124 554
Overgangsstønad	31 169	29 826	28 363	27 264	25 876
Introduksjonsstønad	12 787	13 153	13 610	14 613	17 885
Kvalifiseringsstønad	10 828	9 504	8 568	8 338	8 533
Supplerende stønad	3 208	3 326	3 454	3 549	3 547

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Begrepet sambruk omfatter, i denne rapporten, personer som mottar to ytelser på samme tidspunkt, og operasjonaliseres som registrert mottak av to ytelser i samme måned i minst en måned i løpet av et referanseår¹². Vi forholder oss altså til ulike størrelser i rapporten: personer, mottakere av ytelser og mottakere med sambruk. Fordi en person må ha hatt minst en ytelse, men kan ha hatt flere ytelser i løpet av et referanseår, vil antallet mottakere av ytelser være høyere enn antallet personer. Samtidig vil en person som mottar flere ytelser kunne ha flere ulike kombinasjoner av sambruk i løpet av et referanseår.

¹⁰ Personer som oppholder seg i norske kommuner i minst seks måneder regnes som bosatt i Norge. Personer som kommer fra utlandet, regnes som bosatt i Norge når de har lovlig opphold i norsk kommune, og har til hensikt å bli her ikke bare midlertidig (Forskrift om folkeregistrering)

¹¹ For mottakere som har mottatt en ytelse i flere av referanseårene vil demografiske befolkningsdata for hvert av referanseårene bli brukt.

¹² Noen få personer er registrert med tre eller flere ytelser på samme tid. For personer med tre ytelser vil maksimalt antall kombinasjoner av to ytelser være tre. For personer med 4 eller 5 ytelser vil antallet mulige kombinasjoner være henholdsvis 6 og 10.

Datamaterialet viser at de aller fleste av personene i perioden 2011-2015, omtrent 86 prosent, kun mottar en ytelse i løpet av et referanseår. Rundt 4 prosent av personene er mottakere av to eller flere ytelser uten å ha hatt sambruk, og omtrent 10 prosent av personene er mottakere av flere ytelser og er registrert med sambruk i løpet av et referanseår. I gjennomsnitt er det årlige antallet som har mottatt flere ytelser og er registrert med sambruk i tidsperioden, omtrent 75 000 personer, som utgjør 156 000 mottakere av ytelser herunder 80 000 mottakere med sambruk¹³.

3. Omfang av sambruk

3.1. Omfang av sambruk

Utvalget av ytelser gir 28 mulige kombinasjoner av sambruk. Det er imidlertid ikke alle ytelsene det er mulig å kombinere ved samordning eller avkortning av ytelsene. Også blant ytelser hvor dette er tillatt er det flere av kombinasjonene som sjelden forekommer i praksis. Tabell 3.1 viser omfanget blant de 12 mest utbredte kombinasjonene av sambruk i absolutte tall i tidsperioden. De resterende 16 kombinasjonene utgjør omtrent 1 prosent av det totale antallet mottakere med sambruk og er utelatt i den videre analysen.

Et av formålene med denne analysen er å kartlegge omfanget av sambruk med tanke på framtidig produksjon av statistikk over velferdsytelser. Tabell 3.1 avdekker at forholdvis mange mottakere kombinerer ulike ytelser. Ved fremstilling av statistikk over ytelsesmottakere vil disse ofte bli registrert som mottakere av begge ytelsene. Dette vil kunne gi et unyansert bilde av trygdemottak dersom man ikke også synliggjør at det kan dreie seg om samme person. En fremstilling av antallet mottakere med sambruk knyttet til statistikk over de aktuelle trygdeytelsene vil derfor være nødvendig for å gi et helhetlig bilde av trygdemottak.

Tabell 3.1 viser at sosialhjelp er en svært utbredt og fleksibel ytelse når det gjelder sambruk. Den mest vanlige kombinasjonen er samtidig bruk av arbeidsavklaringspenger og sosialhjelp, med omtrent 25 000 årlige mottakere, men vi ser også at sosialhjelp er forholdvis vanlig å kombinere med alle de resterende ytelsene i utvalget. Tabellen viser at også gradert uføretrygd i kombinasjon med arbeidsavklaringspenger er utbredt, med over 9 000 årlige mottakere i tidsperioden. Videre ser vi at det er vanlig å kombinere overgangsstønnad med enten arbeidsavklaringspenger eller dagpenger. Noe mindre utbredt er kombinasjonen av gradert uføretrygd og dagpenger, med rundt 900 mottakere i året, og mottakere av overgangsstønnad og introduksjonsstønnad, der antallet har økt fra noe over 200 til nesten 500 fra 2011 til 2015.

Utviklingen i antallet mottakere med sambruk varierer mellom de ulike ytelsene. Vi ser, som nevnt, en dobling i antallet mottakere med kombinasjonen av overgangsstønnad og introduksjonsstønnad i løpet av tidsperioden. Også mottak av introduksjonsstønnad og sosialhjelp har hatt en kraftig økning, med henholdsvis 48 prosent, eller 2 700 mottakere. Størst nedgang finner vi blant mottakere av kvalifiseringsstønnad som samtidig får sosialhjelp, med 27 prosent. Totalt har antallet mottakere med sambruk, uavhengig av kombinasjonen av ytelser, sunket med 4000, eller 5 prosent, fra 2011 til 2015. Mye av reduksjonen kan knyttes til nedgangen i antallet mottakere med sambruk av arbeidsavklaringspenger og sosialhjelp i perioden.

¹³ Sambruk med ytelser utenom sosialhjelp blant mottakere av uføretrygd med 100 prosent uføregrad forekommer i begrenset omfang. For kombinasjonene av sambruk av uføretrygd og andre ytelser ser vi kun på omfanget blant mottakere av gradert uføretrygd i rapporten.

Utviklingen i antallet mottakere med sambruk gir imidlertid ikke det fulle bildet. Som vi så i tabell 2.1 har også antallet mottakere av ytelsene endret seg mye i tidsperioden. Omfanget av sambruk bør også ses i sammenheng med denne endringen, noe vi kommer tilbake til i kapittel 5.

En stor del av mottakerne i tabell 3.1 er definert som sambrukere fordi personer kun har hatt overgang fra en ytelse til annen, og registreringen av begge ytelser inntreffer i samme måned. Dette gjelder spesielt for kombinasjonen av gradert uføretrygd og arbeidsavklaringspenger. Det er mulig å motta gradert uføretrygd og arbeidsavklaringspenger på samme tid dersom deler av inntektsevnen er varig nedsatt og den resterende arbeidsevnen er nedsatt i en slik grad at vedkommende hindres i å beholde eller skaffe seg inntektsgivende arbeid. Det er imidlertid svært vanlig at personer først mottar arbeidsavklaringspenger i tiden man anses å ha en viss mulighet til å komme i arbeid, før man eventuelt går over på uføretrygd dersom arbeidsevnen vurderes som varig nedsatt (Ellingsen 2017). Slike overganger mellom ytelser gjelder ikke bare arbeidsavklaringspenger og gradert uføretrygd, men inntreffer i alle de overnevnte kombinasjonene av sambruk. Omfanget og behandlingen av denne typen sambruk både i statistikk og i den videre analysen vil bli diskutert i del 4 av rapporten.

Tabell 3.1 Antall mottakere med sambruk, etter kombinasjon av ytelser og år

	2011	2012	2013	2014	2015
Arbeidsavklaringspenger og sosialhjelp	27 481	24 916	24 686	24 570	22 584
Uføretrygd og sosialhjelp	12 999	12 461	12 961	13 271	12 642
Gradert uføretrygd og arbeidsavklaringspenger	9 265	9 753	9 333	11 701	11 710
Introduksjonsstønad og sosialhjelp	5 636	6 023	6 361	7 020	8 350
Dagpenger og sosialhjelp	8 498	7 523	8 089	8 283	7 931
Kvalifiseringsstønad og sosialhjelp	6 184	5 208	4 648	4 548	4 513
Overgangsstønad og sosialhjelp	4 817	4 416	4 566	4 465	4 120
Overgangsstønad og arbeidsavklaringspenger	3 933	3 855	3 541	3 270	2 996
Overgangsstønad og dagpenger	1 948	1 895	1 863	1 865	1 849
Gradert uføretrygd og dagpenger	901	864	840	854	896
Overgangsstønad og introduksjonsstønad	224	309	366	438	472
Supplerende stønad og sosialhjelp	309	330	315	364	352
Øvrige mottakere med sambruk	858	715	602	710	638
Summen av antallet mottakere med sambruk	83 053	78 268	78 171	81 359	79 053

Kilde: Statistisk sentralbyrå

4. Varighet av sambruk

I kapittel 2.4 operasjonaliserte vi sambruk som registrert mottak av to ytelser i samme måned i minst en måned i løpet av et referanseår. Det vil si at en person som har samme kombinasjon av to ytelser regnes som en mottaker med sambruk, uavhengig av antallet måneder sambruken er registrert i et referanseår. I dette kapitlet skiller vi mellom de mottakerne som har en og de som har flere måneder med sambruk i løpet av et referanseår. Vi skiller imidlertid ikke mellom sambruk i adskilte eller sammenhengende perioder i et referanseår. En person som for eksempel har 6 måneder med samme kombinasjon av ytelser innenfor et referanseår vil regnes som en mottaker med ett halvt års varighet av sambruk, selv om sambruken er registrert i adskilte måneder. For noen mottakere vil det altså snarere være snakk om hyppighet enn om en sammenhengende periode.

4.1. Korte og lange sambruk

I tabell 4.1 ser vi varigheten av sambruk i 2015 for mottakere av de 12 ulike kombinasjonene fordelt på 3 grupper: 1 måned med sambruk, 2-6 måneder med sambruk og 7-12 måneder med sambruk. Varigheten av sambruk varierer mye for mottakerne av de ulike kombinasjonene av ytelser. Det er likevel mulig å se enkelte

mønstre. De fleste kombinasjonene som inkluderer sosialhjelp har en høy andel mottakere med varighet på 1 måned, og relativt lav andel mottakere med varighet mellom 7 og 12 måneder. For kombinasjonene som ikke inkluderer sosialhjelp er det langt vanligere å ha lange sambruk, mens korte sambruk er mer uvanlig. Unntaket er kombinasjonen av gradert uføretrygd og arbeidsavklaringspenger, her finner vi både en høy andel korte sambruk på 1 måned og en høy andel som har lange sambruk over 6 måneder.

At vi finner en stor andel mottakere med kort varighet blant de som kombinerer forskjellige ytelser med sosialhjelp, er kanskje ikke overraskende, ettersom sosialhjelp hovedsakelig skal være en kortvarig, midlertidig hjelp hvis for eksempel ytelser ikke strekker til. Høye andeler med korte sambruk kan også være et uttrykk for at mange personer har en overgang fra den ene til den andre ytelsen. Spesielt tydelig er dette for kombinasjonen av gradert uføretrygd og arbeidsavklaringspenger, der personer svært ofte mottar arbeidsavklaringspenger i forkant av uføretrygd (Ellingsen 2017). De høye andelene med korte sambruk når sosialhjelp inngår i kombinasjonen, kan ses i et annet lys dersom dette ikke er mottakere som har en enkelt måned med sosialhjelp som supplement til ytelsen, men derimot er mottakere som enten har overgang fra sosialhjelp til en annen ytelse, eller går over til sosialhjelp etter at de ikke lenger har rett til ytelsen.

Tabell 4.1 Andel mottakere med sambruk i 2015, etter varighet og kombinasjon av ytelser. Prosent

	1 måned	2-6 måneder	7-12 måneder
Arbeidsavklaringspenger og sosialhjelp	39	46	15
Uføretrygd og sosialhjelp	37	46	17
Gradert uføretrygd og arbeidsavklaringspenger	44	23	33
Introduksjonsstønad og sosialhjelp	31	52	17
Dagpenger og sosialhjelp	45	49	6
Kvalifiseringsstønad og sosialhjelp	33	53	14
Overgangsstønad og sosialhjelp	45	47	8
Overgangsstønad og arbeidsavklaringspenger	9	39	52
Overgangsstønad og dagpenger	16	52	32
Gradert uføretrygd og dagpenger	12	50	38
Overgangsstønad og introduksjonsstønad	11	45	43
Supplerende stønad og sosialhjelp	39	42	19

Kilde: Statistisk sentralbyrå

4.2. Overgang

For den videre analysen av sambruk er det nødvendig å skille de kortvarige tilfellene av sambruk, som kun er overganger fra en ytelse til en annen, og de som kan forstås som en enkelt måned med samtidig bruk av to ulike ytelser. I datamaterialet har vi funnet overganger ved å se på mønsteret ved sambruk. Blant personer som kun har 1 måned sambruk av to ytelser i løpet av ett referanseår, har vi definert sambruk som en overgang dersom mottak av den ene ytelsen avsluttes i måneden med sambruk, samtidig som mottak av den andre ytelsen begynner.

I tabell 4.2 viser første kolonne antallet mottakere med sambruk i 2015 etter at overgangene er tatt ut. Den andre kolonnen viser hvor stor andel disse mottakerne utgjør av det totale antallet mottakere med sambruk i 2015. Som ventet reduseres antallet mottakere med gradert uføretrygd og arbeidsavklaringspenger betraktelig. Etter at overganger er fjernet, sitter vi igjen med 58 prosent av mottakerne med sambruk, som igjen betyr at omtrent 42 prosent av det totale antallet tilfeller er overganger mellom ytelsene. Også blant mottakere av dagpenger, overgangsstønad, supplerende stønad og arbeidsavklaringspenger som har sambruk med sosialhjelp, utgjør overganger en stor andel av mottakerne med sambruk. Antallet mottakere med sambruk for de 12 ulike kombinasjonene reduseres samlet med 21 prosent.

Overganger mellom ytelsene er av interesse hvis man ønsker å se på hvordan mottakere beveger seg mellom ulike ytelser, men er lite interessant for denne analysen av sambruk. Disse tilfellene er derfor utelatt videre i rapporten. Vi foreslår at oppdelingen av sambruk i ulike varighetsgrupper, som i tabell 4.1, beholdes ved fremvisning av sambruk i statistikk under de aktuelle ytelsesområdene, og at overganger også utelukkes som mottakere med sambruk i den fremtidige statistikken.

Tabell 4.2 Mottakere med sambruk i 2015 uten overgang, etter kombinasjon av ytelser. Antall og prosent

	Antall	Andel av alle mottakere med sambruk
Arbeidsavklaringspenger og sosialhjelp	17 836	79
Uføretrygd og sosialhjelp	11 408	90
Introduksjonsstønad og sosialhjelp	6 909	83
Gradert uføretrygd og arbeidsavklaringspenger	6 831	58
Dagpenger og sosialhjelp	5 906	74
Kvalifiseringsstønad og sosialhjelp	3 662	81
Overgangsstønad og sosialhjelp	3 087	75
Overgangsstønad og arbeidsavklaringspenger	2 824	94
Overgangsstønad og dagpenger	1 696	92
Gradert uføretrygd og dagpenger	872	97
Overgangsstønad og introduksjonsstønad	435	92
Supplerende stønad og sosialhjelp	271	77

Kilde: Statistisk sentralbyrå

5. Mål på sambruk

Vi har til nå sett på antallet mottakere med sambruk og avgrenset de kortvarige tilfellene til ikke å inkludere overganger fra en ytelse til en annen. Dersom vi kun ser på antallet mottakere gir dette imidlertid et mangelfullt bilde av sambruk. Antallet vil påvirkes både av endringer i befolkningen og blant mottakere av ytelsene. I dette kapittelet vil vi drøfte ulike mål som tar hensyn til slike endringer.

5.1. Antall mottakere med sambruk i befolkningen

Et forholdsvis vanlig mål på trygdemottak er å se på antall mottakere av ytelser i forhold til befolkningen. Et slikt mål kan også benyttes på sambruk for å si noe om hvor utbredt dette er i samfunnet. Størrelsen gir muligheten til å sammenligne omfanget av ulike former for sambruk på en relativt enkel måte, samtidig som man tar hensyn til endringer i befolkningen over tid når man ser på utviklingen innen hver enkelt kombinasjon av sambruk av ytelser.

I tabell 5.1 fremstilles antallet mottakere med sambruk per 10 000 bosatte i befolkningen som er 18 år eller eldre¹⁴. Tabellen viser at det er store forskjeller mellom de ulike sambruksgruppene. Den minste gruppen utgjør under 1 mottaker per 10 000 bosatte i befolkningen, mens mottakere som har behov for både arbeidsavklaringspenger og sosialhjelp på samme tid, utgjør rundt 50 mottakere per 10 000 bosatte i befolkningen. Tabellen viser også at de fleste sambruksgruppene har hatt en nedgang sett i forhold til befolkningen i løpet av perioden 2011-2015. Vi ser imidlertid en økning blant mottakere som har samtidig bruk av introduksjonsstønad og sosialhjelp, gradert uføretrygd og arbeidsavklaringspenger, overgangsstønad og introduksjonsstønad samt supplerende stønad og sosialhjelp.

¹⁴ Vi bruker middelfolkemengden, det vil si at vi har beregnet det gjennomsnittlige befolkningstallet av personer bosatt i Norge med gyldig fødselsnummer per 31.12 året før og ved utgangen av referanseåret.

Utfordringer ved dette målet for sambruk, slik det er definert, er for det første at vi undervurderer omfanget av sambruk. De ulike ytelsene retter seg mot ulike grupper i samfunnet ved at ytelsene har ulike krav til alder, medlemskap i folketrygden, familiestatus etc. Når vi sammenligner med befolkningen over 17 år inkluderer vi flere personer enn de som er potensielle mottakere av kombinasjonene av ytelsene. Dette fører for det andre til at sammenligningen av omfanget av sambruk for de ulike sambruksgruppene ikke blir presis. Et mål på sambruk sett i forhold til befolkningen bør ta hensyn til antallet personer som er aktuelle for de ulike ytelsene dersom det skal vises i framtidig statistikk over de aktuelle trygdeområdene. Å definere hvem som er potensielle mottakere av de ulike kombinasjonene av ytelsene er imidlertid ikke en helt enkel oppgave, og bør bearbeides ytterligere før man går videre med et slikt mål på sambruk.

Tabell 5.1 Antall mottakere med sambruk per 10 000 bosatte i befolkningen 18 år og eldre, etter kombinasjon av ytelsene og år

	2011	2012	2013	2014	2015
Arbeidsavklaringspenger og sosialhjelp	60,3	54,4	52,8	49,5	43,9
Uføretrygd og sosialhjelp	30,5	29,3	30,4	30,2	28,1
Introduksjonsstønad og sosialhjelp	12,4	13,3	13,8	15,1	17,0
Gradert uføretrygd og arbeidsavklaringspenger	13,1	14,1	14,8	16,7	16,8
Dagpenger og sosialhjelp	16,3	14,6	15,3	15,6	14,5
Kvalifiseringsstønad og sosialhjelp	13,6	11,4	10,2	9,6	9,0
Overgangsstønad og sosialhjelp	9,7	8,7	9,0	8,6	7,6
Overgangsstønad og arbeidsavklaringspenger	9,6	9,6	8,6	7,8	6,9
Overgangsstønad og dagpenger	4,6	4,6	4,5	4,4	4,2
Gradert uføretrygd og dagpenger	2,2	2,2	2,1	2,1	2,1
Overgangsstønad og introduksjonsstønad	0,5	0,7	0,9	1,0	1,1
Supplerende stønad og sosialhjelp	0,6	0,6	0,6	0,7	0,7

Kilde: Statistisk sentralbyrå

5.2. Andel av begge ytelsene

Et annet mål på sambruk, der man tar hensyn til hvem som har rettigheter til de ulike ytelsene, er å se på antallet mottakere med sambruk i forhold til antallet mottakere av ytelsene, slik Dalgard (2015) foreslår i sin analyse. I tabell 5.2 er antallet mottakere med ulike kombinasjoner av ytelsene i 2015 framstilt som andeler av ytelsesmottakerne. Den første kolonnen viser antallet mottakere av uføretrygd med ulike kombinasjoner av ytelsene som andeler av mottakere av uføretrygd¹⁵. Den neste kolonnen viser mottakere av arbeidsavklaringspenger med ulike kombinasjoner av ytelsene som andeler av mottakere av arbeidsavklaringspenger, også videre. Hver kombinasjon av sambruk inkluderer imidlertid to ulike ytelsene, og kan ses som andeler av begge disse ytelsene. Forskjellen mellom de to andelene blir stor når ytelsene har svært ulikt antall mottakere. Som et eksempel ser vi i kolonnen med mottakere av sosialhjelp at andelen sosialhjelpsmottakere som har sambruk med introduksjonsstønad er 6 prosent. I kolonnen som viser mottakere av introduksjonsstønad ser vi derimot at andelen mottakere av introduksjonsstønad som har sambruk med sosialhjelp utgjør hele 39 prosent. Antallet mottakere av introduksjonsstønad og sosialhjelp var, som vi så i tabell 4.2, omtrent 6 900 i 2015. Fra tabell 2.1 husker vi imidlertid at antallet mottakere av sosialhjelp i 2015 var omtrent 125 000 personer, mens antallet mottakere av introduksjonsstønad kun utgjorde 18 000.

¹⁵ For ytelsesmottakerne som har sambruk med sosialhjelp ser vi på andelen mottakere i forhold til alle uføretrygdene. For de resterende kombinasjonene ser vi kun på andelene med gradert uføretrygd.

De to mulige andelene knyttet til mottakere av både introduksjonsstønad og sosialhjelp kan tolkes på ulike måter. Sosialhjelp kan være den eneste inntektskilden for mottakere av ytelsen, men kan også, som påpekt tidligere, gis som et supplement til andre ytelser. Når 39 prosent av mottakerne av introduksjonsstønad har sambruk med sosialhjelp, kan det se ut som at ytelsen ikke dekker grunnleggende økonomiske behov for en forholdsvis stor gruppe mottakere av introduksjonsstønad. At kun 6 prosent av sosialhjelpsmottakerne også mottar introduksjonsstønad kan på sin side tolkes som at det er en forholdsvis liten andel av sosialhjelpsmottakerne som samtidig oppfyller kriteriene for deltagelse i introduksjonsprogrammet og som har rett til introduksjonsstønad.

Vi kan knytte to ulike andeler til hver kombinasjon av sambruk. Avhengig av perspektiv vil begge størrelsene være av interesse ved publisering av statistikk over de aktuelle trygdeytelsene.

Tabell 5.2 Andel mottakere med sambruk i 2015. Prosent av mottakere av ytelser

	Uføretrygd/ Gradert uføretrygd	Arbeids- avklarings- penger	Dagpenger	Sosialhjelp	Overgangs- stønad	Intro- duksjons- stønad	Kvali- fiserings- stønad	Suppler- ende stønad
Uføretrygd/ Gradert uføretrygd	-	3	1	9	0	0	0	0
Arbeidsavklaringspenger	11	-	0	14	11	0	0	0
Dagpenger	1	0	-	5	7	0	0	0
Sosialhjelp	3	9	4	-	12	39	43	8
Overgangsstønad	0	1	1	2	-	2	0	0
Introduksjonsstønad	0	0	0	6	2	-	0	0
Kvalifiseringsstønad	0	0	0	3	0	0	-	0
Supplerende stønad	0	0	0	0	0	0	0	-
Mottakere av ytelse	326677/60192	197081	145923	124554	25876	17885	8533	3547

Kilde: Statistisk sentralbyrå

5.3. Valg av hovedytelse

I den videre analysen av sambruk fortsetter vi å se på mottakere med sambruk som andeler av ytelsesmottakerne. For å begrense analysen har vi valgt at hver av de 12 kombinasjonene av sambruk kun ses som andeler av en av ytelsene. Valg av denne hovedytelsen er satt i følgende prioriterte rekkefølge:

- Uføretrygd/Gradert uføretrygd
- Overgangsstønad
- Arbeidsavklaringspenger
- Introduksjonsstønad
- Dagpenger
- Kvalifiseringsstønad
- Supplerende stønad
- Sosialhjelp

Det vil si at vi ser på alle mottakere med sambruk som inkluderer uføretrygd eller gradert uføretrygd som andeler av mottakere av uføretrygd eller gradert uføretrygd. Mottakere som har sambruk i kombinasjon med overgangsstønad blir sett som andeler av mottakere av overgangsstønad, med unntak av kombinasjonen av overgangsstønad og gradert uføretrygd, også videre. Hovedbegrunnelsen for rekkefølgen er en tanke om at langvarige ytelser prioriteres foran ytelser som ofte har kortere varighet. Uføretrygd er ment som en varig ytelse. Overgangsstønad og arbeidsavklaringspenger er begge forholdsvis langvarige ytelser, begrenset til 3 og 4 år, der forlengelse kan bli gitt for begge ytelsene. Introduksjonsstønad og dagpenger gis maksimalt i 2 år, mens kvalifiseringsstønad og supplerende stønad må forlenges hvert år. Sosialhjelp har i utgangspunktet ingen tidsbegrensning, men er ment å være en midlertidig og kortvarig ytelse.

Tabell 5.3 Andel mottakere med sambruk, etter år. Prosent av mottakere av prioritert hovedytelse

Hovedytelse	Sambruk	2011	2012	2013	2014	2015
Arbeidsavklaringspenger	Sosialhjelp	11	10	10	10	9
Uføretrygd	Sosialhjelp	4	4	4	4	3
Introduksjonsstønad	Sosialhjelp	37	39	40	41	39
Dagpenger	Sosialhjelp	5	5	5	5	4
Kvalifiseringsstønad	Sosialhjelp	48	47	47	46	43
Supplerende stønad	Sosialhjelp	7	7	7	8	8
Overgangsstønad	Sosialhjelp	12	11	13	13	12
Overgangsstønad	Arbeidsavklaringspenger	12	12	12	11	11
Overgangsstønad	Dagpenger	6	6	6	7	7
Overgangsstønad	Introduksjonsstønad	1	1	1	2	2
Gradert uføretrygd	Arbeidsavklaringspenger	8	9	10	11	11
Gradert uføretrygd	Dagpenger	1	1	1	1	1

Kilde: Statistisk sentralbyrå

I tabell 5.3 vises mottakere med sambruk i hele tidsperioden som andeler av mottakere av den prioriterte hovedytelsen. Vi ser at utviklingen i andelen sambruk over tid varierer for de ulike sambruksgruppene. Andelen mottakere av overgangsstønad som har sambruk med sosialhjelp og andelen mottakere av gradert uføretrygd som har sambruk med dagpenger har holdt seg relativt stabilt dersom vi sammenligner begynnelsen og slutten av tidsperioden. For de resterende 10 kombinasjonene av sambruk er antallet likt fordelt blant dem som har hatt en nedgang og dem som har hatt økning i tidsperioden.

I fremstillingen i tabell 5.3 har vi gruppert sammen ytelsesmottakere som har enkelte fellestrekk. Det er mottakere av alle ytelsene i utvalget som har sambruk med sosialhjelp. Vi ser at det er blant mottakere av kvalifiseringsstønad og introduksjonsstønad vi finner de høyeste andelene sambruk. Omtrent 4 av 10 mottakere av introduksjonsstønad har samtidig bruk av sosialhjelp, og nesten halvparten av mottakerne av kvalifiseringsstønad har det samme. Lavest andel sambruk finner vi blant mottakere av uføretrygd, der sambruk med sosialhjelp kun utgjør omkring 4 prosent av mottakerne i tidsperioden.

Forklaringen på de store forskjellene i andelene sambruk med sosialhjelp blant mottakere av de utvalgte ytelsene er nok sammensatt. Ytelsene skal i utgangspunktet gi grunnleggende økonomisk trygghet. Når en del mottar sosialhjelp i tillegg, kan det se ut som om de forskjellige ytelsene ikke alltid er tilstrekkelige (Grebstad og Tønseth 2010). Oversikten i tabell 5.3 kan tyde på at det er en sammenheng mellom størrelsen på utbetalingen av stønaden og omfanget av sambruk med sosialhjelp. Introduksjonsstønad og kvalifiseringsstønad er blant ytelsene som har lavest utbetaling, med årlig beløp på 2 ganger grunnbeløpet og 2/3 av dette for personer under 25 år. Uføretrygd har til sammenligning en minste ytelse for enslige på 2,48 ganger grunnbeløpet og 2,28 ganger grunnbeløpet for personer som lever sammen med ektefelle eller samboer. Personer som har blitt uføre før 26 år får en minste ytelse på henholdsvis 2,91 ganger grunnbeløpet og 2,66 ganger grunnbeløpet. For mottakere av uføretrygd, arbeidsavklaringspenger og dagpenger vil også utbetalingen øke dersom man har hatt en inntekt som gir grunnlag for dette i forkant av ytelsen. Samtidig vet vi også at ytelsesmottakere i ulik grad kombinerer ytelser med arbeid (Horgen 2014a). For de fleste ytelsesmottakerne vil man samlet sett sitte igjen med mer dersom man arbeider ved siden av ytelsen. Ytelsesmottakere som har en tilknytning til arbeidslivet vil derfor trolig ha mindre behov for sosialhjelp som supplement til ytelsen.

Regelverket tilknyttet overgangsstønad åpner opp for sambruk med flere ytelser fordi det er et krav om aktivitet som utgjør minst halvparten av full tid. Sammenlignet med flere av de andre ytelsene er også en stor andel mottakere av overgangsstønad registrert som sysselsatte (Horgen 2014a). Overgangsstønaden avkortet med 45 prosent av arbeidsinntekten over halvparten av grunnbeløpet. Likestilt med arbeidsinntekt er både dagpenger og arbeidsavklaringspenger. Foruten sosialhjelp viser sammenstillingen av sambruksgruppene som inkluderer overgangsstønad i tabell 5.3 at sambruk med arbeidsavklaringspenger er mest utbredt med omtrent 12 prosent av mottakerne. I tillegg ser vi at sambruk med dagpenger også er forholdsvis vanlig, med omkring 6 prosent av mottakerne i tidsperioden. Videre ser vi at kun et fåtall av mottakerne av overgangsstønad samtidig er deltagere i introduksjonsprogrammet med rett til introduksjonsstønad.

Jacobsen og Thune (2013) finner at en høy andel av mottakere med gradert uføretrygd også har en pensjonsgivende inntekt ved siden av ytelsen, noe som indikerer at en høy andel av mottakerne kan ha opparbeidet seg rett til dagpenger. Også blant mottakere av gradert uføretrygd finner vi sambruk med dagpenger. Andelen er imidlertid lavere enn blant mottakerne av overgangsstønad, kun 1 prosent av mottakerne av gradert uføretrygd har sambruk med dagpenger i tidsperioden. Noe kan skyldes aldersforskjellene blant mottakerne av de to ulike ytelsene (se tabell A.1). Mottakere av overgangsstønad er yngre enn mottakere av gradert uføretrygd. For unge kan det være vanskelig å få en stabil tilknytning til arbeidslivet, og mange skifter mellom perioder i arbeid og perioder som arbeidsledig (Furuberg 2012). Langt vanligere er det å kombinere gradert uføretrygd og arbeidsavklaringspenger. I tabell 5.3 ser vi at andelen har økt fra 8 prosent i 2011 til 11 prosent i 2015, og andelen ligger omtrent på samme nivå som for mottakerne av overgangsstønad.

Tabell 5.3 viser altså at det er store forskjeller i omfanget av sambruk blant mottakere av de ulike ytelsene, men, som vi skal se, er det også vesentlige forskjeller når vi fordeler ytelsesmottakerne etter demografiske kjennetegn.

6. Demografiske kjennetegn

I det følgende kapittelet vil sambruk av ytelser bli analysert etter de 5 demografiske kjennetegnene som ble presentert i kapittel 2.2. Mottakerne av de ulike ytelsene skiller seg i utgangspunktet fra hverandre på flere av disse, og i begynnelsen av hvert delkapittel gis derfor først en kort beskrivelse av hvordan andelen mottakere av de ulike ytelsene varierer etter kjennetegnene. Deretter beskrives omfanget av sambruk som andeler av den prioriterte hovedytelsen¹⁶. Analysen tar utgangspunkt i ytelsesmottakerne i 2015.

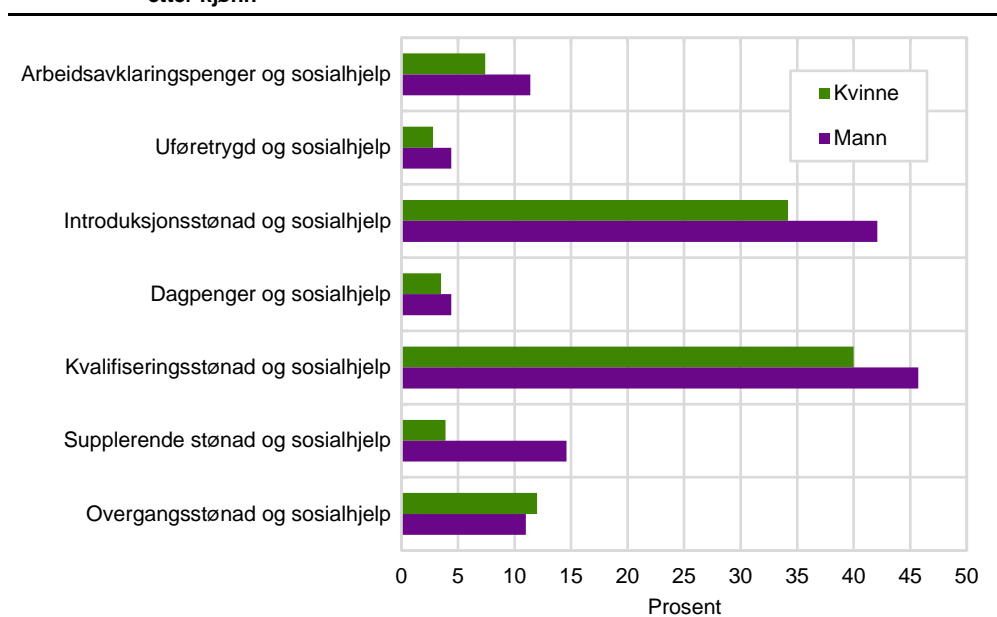
6.1. Kjønn

Det er en nær sammenheng mellom kjønn og behovet for velferdsytelser, og vi ser forholdsvis klare kjønnsforskjeller i de utvalgte stønadene (se tabell A.1). Kvinner er overrepresentert innen helserelaterte ytelser som arbeidsavklaringspenger og uføretrygd. Det er også langt flere kvinner som mottar overgangsstønad. Rettigheter til denne stønaden var lenge forbeholdt kvinner, og først i 1981 ble enslige fedre inkludert i ordningen. Blant mottakere av supplerende stønad er omtrent 2 av 3 kvinner. Jensen (2016) har sett på hvordan ordningen med supplerende stønad har utviklet seg siden opprettelsen i 2006, og mener at dette delvis kan forklares med at kvinner har høyere levealder enn menn, og at kvinner i mindre grad har jobbet og opparbeidet seg pensjonsrettigheter.

¹⁶ I analysen er det også benyttet logistisk regresjon som gjør det mulig å avdekke om sammenhenger mellom variabler er reelle eller bare skyldes samspill med andre variabler som varierer (ikke vist).

Menn dominerer innenfor ytelser som sosialhjelp, dagpenger og introduksjonsstønad. Sosialhjelp gis i hovedsak til personer over 18 år, men familiens behov skal tillegges vekt når man vurderer hvilke tjenester som skal innvilges. I slike tilfeller blir menn oftere registrert som mottakere av sosialhjelp for familien (Otnes 1996). Rett til dagpenger er knyttet opp til deltagelse i arbeidslivet. Bakken (2009) viser til kjønnssegregeringen i det norske arbeidsmarkedet, der kvinner og menn velger ulike utdanninger og arbeider i ulike yrker, næringer og sektorer, som en del av forklaringen på hvorfor ledighetsnivået er høyere for menn. Blant de arbeidsløse har også flere menn enn kvinner hatt så høy inntekt at de har tjent opp rett til dagpenger (Furuberg 2014). Fordelingen av kvinner og menn med introduksjonsstønad må sees i sammenheng med utviklingen blant bosatte flyktninger de siste årene, med en stor økning av mannlige flyktninger fra Eritrea og Syria (SSB 2016). For kvalifiseringsstønad er imidlertid kjønnsfordelingen mer jevn med 48 prosent kvinner og 52 prosent menn.

Figur 6.1 Mottakere med sambruk i 2015 som andel av mottakere av prioritert hovedytelse, etter kjønn

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Flest menn kombinerer ytelsene med sosialhjelp ...

Figur 6.1 viser at sambruk med sosialhjelp forekommer hos begge kjønn blant mottakere av samtlige ytelser i utvalget. De høyeste andelenene, både hos kvinner og menn, finner vi blant mottakere av kvalifiseringsstønad, der henholdsvis 40 prosent av kvinnene og 46 prosent av mennene har sambruk med sosialhjelp. Også blant mottakere av introduksjonsstønad er det en høy andel med samtidig bruk av sosialhjelp hos begge kjønn. 34 prosent av kvinnene kombinerer de to ytelsene, mens det samme gjelder for 42 prosent av mennene. De laveste andelenene finner vi blant mottakere av uføretrygd, der kun 3 prosent av kvinnene og 4 prosent av mennene kombinerer ytelsen med sosialhjelp.

Ytelsene i utvalget har svært ulike formål. En gjennomgående trekk er likevel at andelen som har sambruk med sosialhjelp er høyere for menn enn for kvinner blant mottakere av alle ytelser, med unntak av overgangsstønad. En høyere andel menn med sosialhjelp finner vi som nevnt generelt i befolkningen. Dette betyr ikke nødvendigvis bare at menn har et større behov for sosialhjelp enn kvinner, men kan også være et uttrykk for at familien trenger slik støtte (Otnes 1996).

... men ikke blant mottakere av overgangsstønad

For mottakere av overgangsstønad er derimot andelen som kombinerer ytelsen med sosialhjelp litt høyere blant kvinner, men forskjellen er beskjeden, med 12 prosent kvinner mot 11 prosent menn. Fordi mottakere av overgangsstønad typisk vil være husholdninger hvor mor eller far har eneansvar for barn, tyder dette resultatet på at sambruk med sosialhjelp nettopp kan henge sammen med rollen som forsørger for familien. Mottakere av sosialhjelp generelt kjennetegnes ved å være en ung befolkningsgruppe med lavere utdanning og yrkesaktivitet enn befolkningen sett under ett (Dahl et al. 2006, Grebstad 2012). Tidligere undersøkelser har funnet store forskjeller mellom enslige mødre og fedre, der enslige mødre var yngre, hadde lavere utdanning og var mindre etablert i yrkeslivet enn menn¹⁷ (Kjeldstad 1998). Vi ser noe av de samme kjønnsforskjellene blant mottakere av overgangsstønad i vårt materiale (ikke vist). Dette kan også være en del av forklaringen på hvorfor sambruk med sosialhjelp blant kvinner og menn skiller seg ut for akkurat denne ytelsen.

Menn med overgangsstønad har mer sambruk med dagpenger og arbeidsavklaringspenger

Som det fremgår av figur 6.2, er kombinasjonen av overgangsstønad med enten arbeidsavklaringspenger eller dagpenger vanligere blant menn enn blant kvinner. For mottakerne som har sambruk med arbeidsavklaringspenger er forskjellene mellom kvinner og menn riktignok mindre, men for kombinasjonen av overgangsstønad og dagpenger er det større kjønnsforskjeller, der 6 prosent av kvinnene har sambruk med dagpenger og 14 prosent av mennene. Noe av årsaken til denne forskjellen kan være at kvinner og menn med overgangsstønad på ulike måter oppfyller kravet til aktivitet. Vi finner at en høyere andel kvinner enn menn er under utdanning mens de mottar ytelsen, omtrent 23 prosent av kvinnene og 12 prosent av mennene (ikke vist). Dette kan bety at menn i større grad er tilknyttet arbeidslivet som en del av aktivitetsplikten, og dermed også kan ha opparbeidet seg rettigheter til dagpenger.

Forholdet mellom kvinner og menn er omvendt for dem som kombinerer overgangsstønad med introduksjonsstønad.

Gradert uføretrygd – sambruken ulik for kvinner og menn

Figur 6.2 viser en høyere andel sambruk av gradert uføretrygd og arbeidsavklaringspenger blant kvinner enn blant menn, med henholdsvis 12 mot 9 prosent av de uføretrygdede. Dette er i tråd med tidligere analyser av mottakere av uføretrygd. Bråthen (2010) finner at sykefraværet er høyere for kvinner enn for menn blant personer som kombinerer jobb og uføretrygd. Sykepenger kan mottas i inntil 1 år. Hvis helsesituasjonen ikke er bedret etter at sykepengeåret har utløpt, vil sambruk av uføretrygd og arbeidsavklaringspenger være naturlig i perioden hvor man vurderes for om man kan komme tilbake til deltidsarbeid gjennom arbeidsrettede tiltak, medisinsk behandling eller annen oppfølging fra NAV.

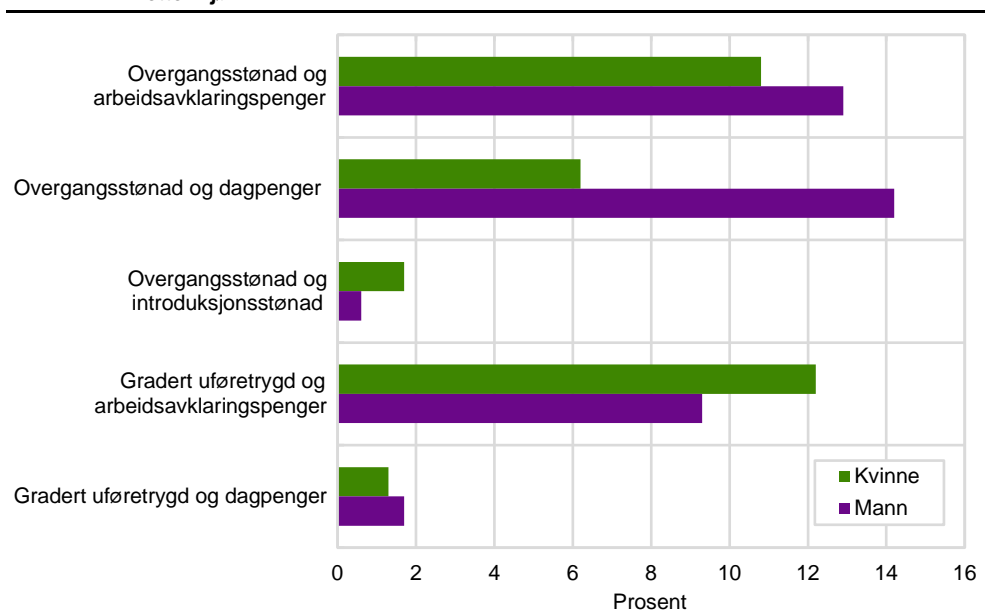
Sambruk av gradert uføretrygd og dagpenger er lite utbredt, både i antall og som andel av de uføretrygdede. Vi ser imidlertid at menn i større grad enn kvinner kombinerer disse ytelsene. Det er flere kvinner enn menn som har gradert uføretrygd, noe som Jacobsen og Thune (2013) knytter til at kvinner oftere er ansatt innenfor næringer der det kan være enklere å kombinere arbeid med et helseproblem. Blant mottakere av gradert uføretrygd har også kvinner gjennomgående en noe lavere pensjonsgivende inntekt enn menn¹⁸. Begge forhold kan

¹⁷ Utvalget i Kjeldstads (1998) analyse avviker noe fra datamaterialet i denne analysen. Hun har analysert et utvalg enslige forsørgere som har rett til, men ikke nødvendigvis mottar overgangsstønad.

¹⁸ Pensjonsgivende inntekt består hovedsakelig av arbeidsinntekt, men også av enkelte ytelser som erstatter arbeidsinntekten (Jacobsen og Thune 2013).

påvirke i hvilken grad kvinner og menn har dagpenger ved siden av gradert uføretrygd.

Figur 6.2 Mottakere med sambruk i 2015 som andel av mottakere av prioritert hovedytelse, etter kjønn

Kilde: Statistisk sentralbyrå

6.2. Alder

Alder har betydning både for rettigheter til og behovet for ulike velferdsordninger (se tabell A.1). Supplerende stønad, som helt eller delvis erstatter alderspensjon, blir for eksempel kun gitt til personer over 66 år. Alder påvirker også helsen og behovet for helse relaterte ytelser er større i de eldste aldersgruppene. Kun 9 prosent av mottakerne av arbeidsavklaringspenger er under 25 år mens over en tredjedel er 50 år eller eldre. Både blant uføretrygdene generelt og de som har gradert uføretrygd er omtrent 3 av 4 mottakere over 49 år. Det er også en lav andel mottakere av dagpenger som er under 25 år og forholdsvis høye andeler i de eldste aldersgruppene. Dette har sammenheng med at unge arbeidssøkere sjeldnere har arbeidet lenge nok til å ha opptjent rett til dagpenger (Furuberg 2014).

Målgruppen for kvalifiseringsstønad er personer som står i fare for å bli i en passiv situasjon utenfor arbeidslivet i lang tid. Det har derfor vært viktig å prioritere unge personer til ordningen. Samtidig har man ønsket å avgrense tilgangen til ordningen slik at unge personer som har mulighet til å følge ordinære utdanningsløp ikke blir trukket inn i en stønadskarriere (Naper 2010). Omtrent 15 prosent av mottakerne av kvalifiseringsstønad er i den yngste aldersgruppen mens 72 prosent er mellom 25 og 49 år. Bare 13 prosent av mottakerne er 50 år eller eldre.

Overgangsstønad er mest utbredt blant mottakere i aldersgruppene mellom 25-49 år, og er nærmest fraværende i aldersgruppen over 50 år. Dette henger naturlig nok sammen med hvilken alder kvinner har når de velger å få barn¹⁹. Introduksjonsstønaden retter seg mot nyankomne innvandrere med flyktningelikhende bakgrunn mellom 18 og 55 år. Det er derfor svært få mottakere av stønaden i den eldste aldersgruppen. Omtrent 3 av 4 deltagere er mellom 25 og 49 år og 20 prosent er i den yngste aldersgruppen under 25 år. I den siste ytelsen i utvalget finner vi en stor andel unge mottakere. Økonomisk sosialhjelp skal sikre at grunnleggende behov blir dekket når det ikke finnes andre muligheter til forsørgelse. Ordningen kan være

¹⁹ Det er riktignok også menn inkludert i ordningen som ikke har samme aldersmessige begrensninger for å bli forelder. Mennene i ordningen er eldre enn kvinnene, men utgjør svært få personer.

et alternativ dersom man ikke har opparbeidet seg andre rettigheter gjennom deltagelse i arbeidslivet (Grebstad 2012). Nesten 1 av 4 mottakere av økonomisk sosialhjelp er under 25 år.

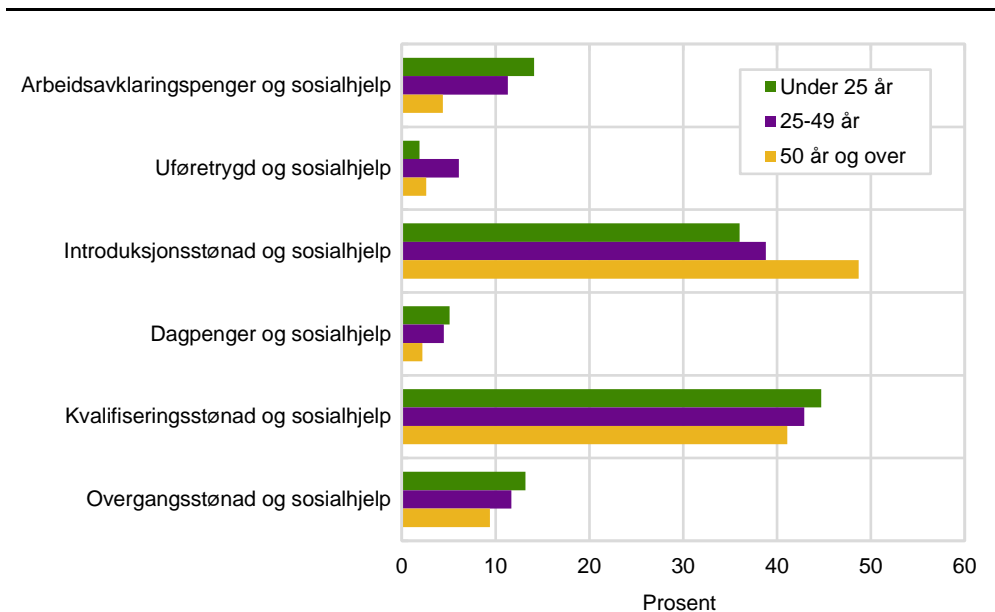
Alder og sambruk med sosialhjelp – synker med økende alder

I figur 6.3 kan vi se at andelen som har sambruk med sosialhjelp synker med økende alder blant mottakere av de fleste ytelsene i utvalget²⁰. Blant mottakere av arbeidsavklaringspenger som er under 25 år er det 14 prosent som kombinerer dette med sosialhjelp. Tilsvarende andeler er 11 prosent for aldersgruppen 25-49 år og 4 prosent for dem som er 50 år eller eldre. Unge mottakere av arbeidsavklaringspenger er en gruppe med liten yrkeserfaring sammenlignet med de eldre mottakerne (Kann og Kristoffersen 2015), og er trolig en gruppe som har en høyere andel av minste ytelse av arbeidsavklaringspenger. Riktignok vil personer som fikk redusert arbeidsevnen i ung alder få et tillegg i ytelsen som kompenserer for manglende mulighet for å tjene opp rettigheter ved egen inntekt. Det kan likevel se ut som at unge mottakere av arbeidsavklaringspenger i større grad enn de eldre er avhengig av sosialhjelp i tillegg til ytelsen for å dekke økonomiske behov.

Figur 6.3 viser at også uføretrygdene har en lav andel sambruk med sosialhjelp i den eldste aldersgruppen. Sambruk med sosialhjelp i de andre aldersgruppene avviker imidlertid noe fra mottakere av arbeidsavklaringspenger. Vi ser at andelen som kombinerer ytelsen med sosialhjelp er lavest for personer under 25 år. Deretter øker andelen for mottakere i aldersgruppen 25-49 år. Mens unge mottakere av arbeidsavklaringspenger hadde de høyeste andelene sambruk med sosialhjelp, er det altså i aldersgruppen 25-49 år vi finner den høyeste andelen sambruk blant mottakere av uføretrygd. Uføretrygd har omtrent samme beregningsregler som arbeidsavklaringspenger, men minste ytelsene er noe høyere, spesielt for enslige. Dette gjelder også for mottakere av uføretrygd som fikk varig redusert inntektsevne i ung alder. Det er nærliggende å tenke seg at dette kan bidra til å forklare noe av forskjellen i sambruk for aldersgruppene når vi sammenligner disse to ytelsene.

Blant mottakere av dagpenger er det høyest andel sambruk med sosialhjelp for personer under 25 år. Deretter synker andelene i aldersgruppene med eldre mottakere av dagpenger. Mange unge arbeidssøkere har ikke opparbeidet seg rettigheter til dagpenger fordi de ikke har hatt høy nok arbeidsinntekt i perioden før de ble arbeidssøkere (Furuberg 2012). Blant unge som likevel har rett på dagpenger er det også grunn til å tro at opptjeningsgrunnlaget og utbetalingen av dagpenger er lavere enn blant eldre mottakere, noe som kan gi større behov for sosialhjelp i kortere eller lengre perioder.

²⁰ Supplerende stønad er ikke inkludert i oversikten ettersom denne stønaden kun gis til personer over 66 år.

Figur 6.3 Mottakere med sambruk i 2015 som andel av mottakere av prioritert hovedytelse, etter alder

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Andelen sambruk med sosialhjelp blant mottakere av kvalifiseringsstønad synker også med økende alder. Noe av forklaringen kan trolig knyttes til utformingen av regelverket for ytelsen. For å unngå at unge personer ikke opplever ordningen som fordelaktig sammenlignet med for eksempel utdanning, ble ytelsen, for mottakere under 25 år, satt til nivået for lån og stipend fra Lånekassen (St. meld. 9 2006-2007). Unge har dermed en lavere utbetaling av kvalifiseringsstønad enn de eldre deltakerne i programmet.

Tilsvarende mønster ser vi blant mottakere av overgangsstønad og sosialhjelp. Regelverket knyttet til overgangsstønad gir sterke insentiver til å arbeide ved siden av ytelsen, ikke minst fordi arbeidsinntekten bare fører til delvis reduksjon av ytelsen. Tidligere studier viser at andelen enslige mødre som er i arbeid i stønadsperioden er høyere blant eldre mottakere²¹ (Dokken 2017), noe som kan bidra til å forklare deler av forskjellene i sambruk med sosialhjelp i de ulike aldersgruppene.

Andelen deltakere i introduksjonsprogrammet som kombinerer ytelsen med sosialhjelp avviker fra mønsteret med høyere sambruk blant mottakere i de yngste aldersgruppene. Deltakerne under 25 år har etter loven kun rett på 2/3 av ytelsen på 2 G, men har likevel en lavere andel sambruk enn de eldre deltakere. Dalgard (2015) har tidligere analysert denne gruppen etter ulike familietyper og finner at aldersmønsteret vedvarer for alle grupper bortsett fra enslige *uten* barn. Innenfor denne gruppen har deltakerne under 25 år den høyeste andelen sambruk med sosialhjelp.

Mer sambruk med dagpenger og arbeidsavklaringspenger blant eldre mottakere av overgangsstønad

Overgangsstønad kan kombineres med introduksjonsstønad, selv om dette ikke er veldig vanlig. Det er imidlertid svært få mottakere over 50 år, og vi har derfor endret aldersinndelingen for denne gruppen²². I figur 6.4 ser vi at omtrent 2 prosent

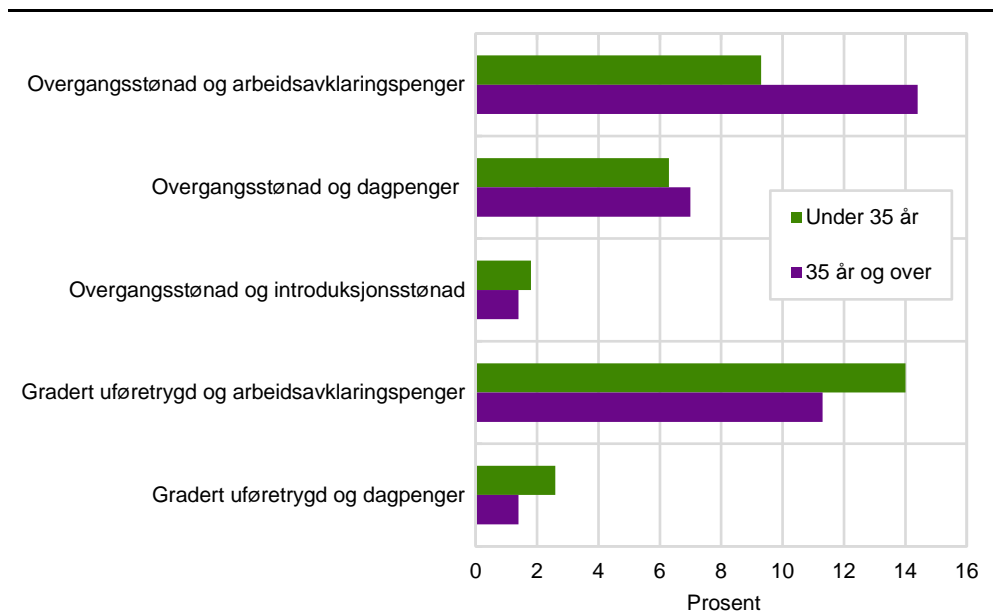
²¹ Populasjonen i analysen til Dokken (2017) er enslige mødre mellom 18-55 år der yngste barn fyller to år innen utgangen av kalenderåret. Omtrent 8 av 10 av de enslige mødrene mottok overgangsstønad.

²² I gruppen som kombinerer gradert uføretrygd og enten dagpenger eller arbeidsavklaringspenger er antallet mottakere med sambruk svært lite i aldersgruppen under 25 år. Vi bruker derfor tilsvarende

av mottakerne av overgangsstønning under 35 år har sambruk med introduksjonsstønning, mens tilsvarende andel blant mottakere over 34 år er 1 prosent.

Figur 6.4 viser at en forholdsvis høy andel mottakere av overgangsstønning kombinerer denne med arbeidsavklaringspenger i begge aldersgruppene. Andelen som har sambruk med arbeidsavklaringspenger er lavest i den yngste aldersgruppen og øker for de eldre mottakerne. Som nevnt innledningsvis øker behovet for helserelaterte ytelser med alderen, og det er derfor ikke overraskende at andelen som kombinerer overgangsstønning med arbeidsavklaringspenger også øker i den eldste aldersgruppen. Forskjellen mellom aldersgruppene er ikke like tydelig blant mottakere av overgangsstønning og dagpenger, men figur 6.4 viser samme tendens, med en høyere andel sambruk i den eldste aldersgruppen. Dette kan igjen ha sammenheng med at andelen som arbeider som en del av vilkåret for overgangsstønning, og som trolig har opparbeidet seg rett til dagpenger, er høyere blant eldre enslige forsørgere med overgangsstønning.

Figur 6.4 Mottakere med sambruk i 2015 som andel av mottakere av prioritert hovedytelse, etter alder

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Mindre sambruk med dagpenger og arbeidsavklaringspenger blant eldre mottakere av gradert uføretrygd

Figur 6.4 viser at andelen sambruk med arbeidsavklaringspenger for mottakere av gradert uføretrygd synker med økende alder. I aldersgruppen under 35 år er det 14 prosent av mottakerne som har sambruk med arbeidsavklaringspenger, mens det i aldersgruppen 35 år og over kun er 11 prosent av mottakerne. Dette er et noe overraskende funn. Behovet for arbeidsavklaringspenger ser altså ut til å være størst i den yngste aldersgruppen, og ikke i den eldste blant mottakere av gradert uføretrygd. Det er vanskelig å si noe om årsaken til dette. Kann og Kristoffersen (2014) har sett på avgangen fra arbeidsavklaringspenger til blant annet uføretrygd. De finner at unge mottakere er inne i ordningen lenger enn de eldre mottakere, og mener en forklaring på dette kan være at det er et større forbehold mot å søke uførepensjon for yngre mottakere av arbeidsavklaringspenger. Det er mulig å tenke seg at et slikt forbehold også gjelder i større grad for unge personer ved eventuell ny vurdering av restarbeidsevnen etter at gradert uføretrygd er innvilget.

oppdeling av aldersgrupper for disse sambrukstilfellene. Av praktiske årsaker er mottakere av overgangsstønning og enten dagpenger eller arbeidsavklaringspenger også inkludert i denne aldersinndelingen.

Mottakerne av gradert uføretrygd og dagpenger følger det samme mønstret som mottakerne av gradert uføretrygd og arbeidsavklaringspenger, der andelen mottakere med sambruk synker med økende alder. Analyser gjennomført av Jacobsen og Thune (2013) viser at andelen mottakere av gradert uføretrygd, som også har pensjonsgivende inntekt, er høy i yngre aldersgrupper, noe som kan bety at mange unge mottakere med gradert uføretrygd har opparbeidet seg rettigheter til dagpenger. Samtidig viser studier at ungdommer kan ha problemer med å få en stabil tilknytning til arbeidslivet, og at mange har flere perioder som arbeidssøkere (Furuberg 2012).

6.3. Utdanning

Utdanningsnivået til sosialhjelpsmottakere er lavt om man sammenligner med befolkningen i alt (Dahl et al. 2006). Slik er det også når vi sammenligner utdanningsnivået til mottakere av de ulike ytelsene. Omtrent 64 prosent av sosialhjelpsmottakere har kun fullført grunnskoleutdanning (se tabell A.1). I utvalget av ytelsene er det bare mottakere av kvalifiseringsstønning som har en høyere andel, med 67 prosent, men her er også en av målgruppene for ordningen nettopp personer som har mottatt sosialhjelp over lengre tid.

Blant uføretrygdede er det også en høy andel som har grunnskole som høyeste fullførte utdanning, med 63 prosent, mens andelen er noe lavere for de med gradert uføretrygd, der omtrent halvparten kun har fullført grunnskolen. Det er kjent at det er en sammenheng mellom svekket helse og lav utdanning, men sammenhengen er ikke nødvendigvis helt enkel. En mulig forklaring på den høye andelen med grunnskoleutdanning blant uføretrygdede er at det finnes egenskaper ved personer, som for eksempel helse, som både påvirker utdanningsvalg og uførisiko. Det virker imidlertid også rimelig å anta at utdanning i seg selv kan ha en effekt på uførisiko ved at høyere utdanning gir mindre belastende arbeid og mindre risiko for helseplager (Bratsberg og Røed 2011). Blant mottakere av arbeidsavklaringspenger finner vi at 48 prosent har grunnskoleutdanning, mens 30 prosent har videregående skole, og 20 prosent har høyere utdanning. Strand og Nielsen (2015) har sett på hvilke kjennetegn som påvirker sannsynligheten for å bli mottaker av arbeidsavklaringspenger. Også de finner en sammenheng mellom utdanningsnivå og helse, der lav utdanning gir større sannsynlighet for å motta arbeidsavklaringspenger.

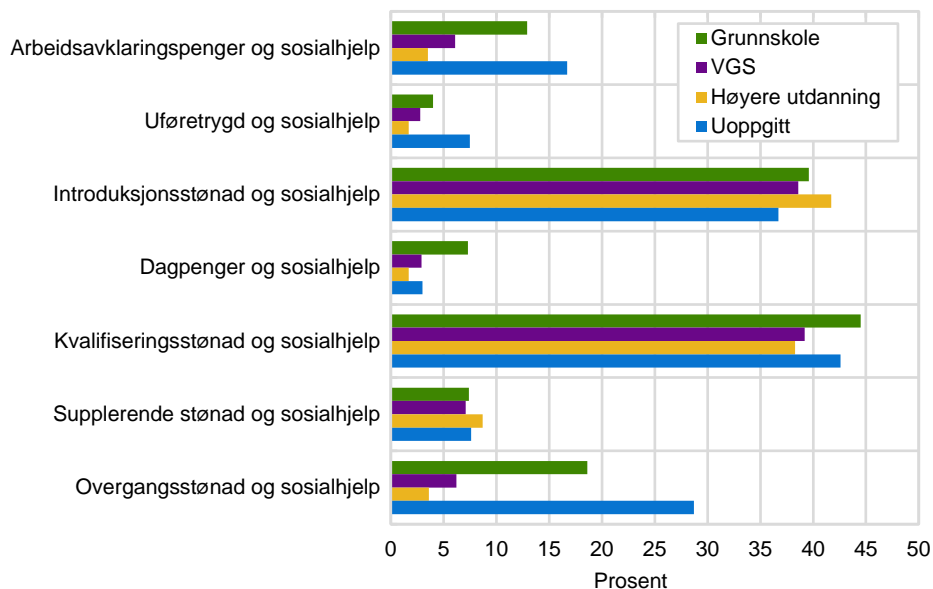
Noe lavere andeler med grunnskoleutdanning finner vi blant mottakere av overgangsstønning og dagpenger. 42 prosent av mottakerne av overgangsstønning har grunnskoleutdanning, mens omtrent 1 av 3 mottakere av dagpenger har tilsvarende utdanning. Blant mottakere av dagpenger finner vi også forholdsvis høye andeler med videregående skole eller høyere utdanning. 36 prosent av dagpengemottakere har videregående skole, mens nesten hver fjerde mottaker har høyere utdanning. Introduksjonsstønning og supplerende stønning retter seg i hovedsak mot innvandrere. Andelen med grunnskoleutdanning er forholdsvis lave, med henholdsvis 44 og 45 prosent. For svært mange innvandrere mangler imidlertid opplysninger om utdanningsnivå, omtrent 40 prosent av mottakerne av introduksjonsstønning og 19 prosent av de med supplerende stønning har ukjent utdanning. Vi vet ikke hvordan disse personene skulle ha fordelt seg på de ulike utdanningsnivåene, noe som gjør det vanskelig å analysere disse mottakerne.

Lavt utdannede har mer sambruk med sosialhjelp

Det pekes ofte på at lav utdanning kan være et hinder for deltagelse i arbeidslivet. Samtidig følger inntektsnivået ofte utdanningsnivået, der personer med lav utdanning gjerne har lav inntekt og de med høy utdanning har høy inntekt. For ytelsene hvor utbetalingen avhenger av arbeidsinntekten i forkant, ser vi også et tydelig mønster. Figur 6.5 viser at gruppene med lav utdanning blant mottakere av

dagpenger, arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd har høyere andeler sambruk med sosialhjelp. Det er grunn til å tro at mottakere med lav utdanning i større grad har lav eller minste utbetaling av disse ytelsene og derfor kan ha større behov for sosialhjelp som et supplement til ytelsen.

Figur 6.5 Mottakere med sambruk i 2015 som andel av mottakere av prioritert hovedytelse, etter utdanning

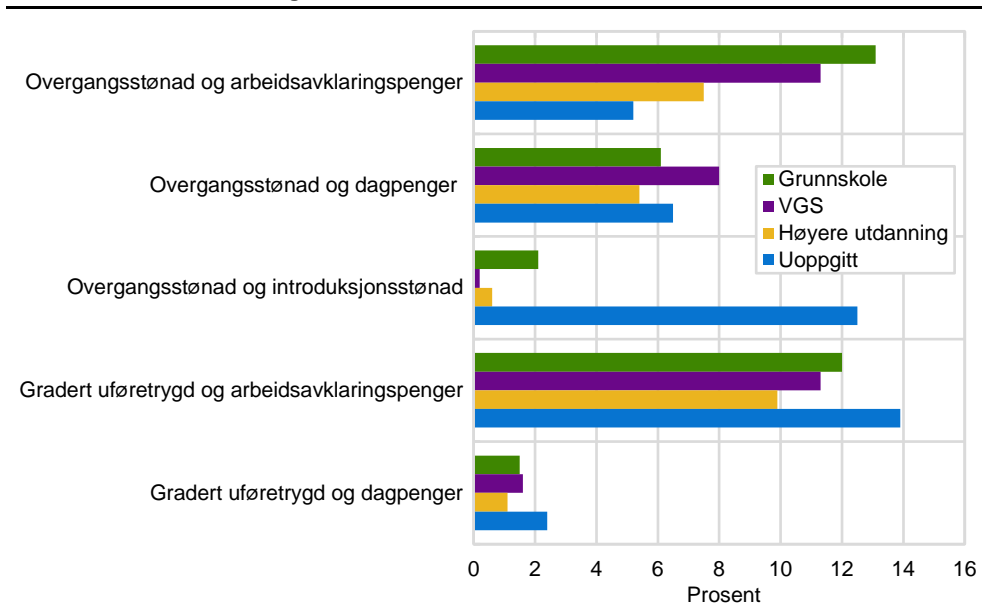
Kilde: Statistisk sentralbyrå

Tilsvarende mønster finner vi blant mottakere av både kvalifiseringsstønad og overgangsstønad. Dette er ytelsener hvor man samlet sett vil kunne få mer utbetalt dersom man kombinerer ytelsen med arbeid. Ettersom personer med lav utdanning har svakere tilknytning til arbeidsmarkedet, kan forskjeller i inntekt ved siden av ytelsen være en av flere grunner til at mottakere med lav utdanning har høyere sambruk med sosialhjelp også innenfor disse ytelsene.

Blant mottakere av introduksjonsstønad og supplerende stønad med ulikt utdanningsnivå finner vi ikke tilsvarende mønster for mottakere som har sambruk med sosialhjelp, men her er som nevnt andelen mottakere som har ukjent utdanning svært store.

Høyt utdannede har mindre sambruk med arbeidsavklaringspenger og dagpenger blant mottakere av overgangsstønad og gradert uføretrygd

Både mottakere av overgangsstønad og gradert uføretrygd kombinerer disse ytelsene med arbeidsavklaringspenger. Dette er enten personer som har eneansvar for barn og som samtidig opplever å ha svekket helse, eller personer som allerede har delvis nedsatt inntektsevne på grunn av varig sykdom, skade eller lyte, og som opplever ytterligere helseplager. Figur 6.6 viser at andelen som har sambruk med arbeidsavklaringspenger synker med økende utdanning for mottakere av begge ytelsene. Det er rimelig å tenke seg at sammenhengen mellom utdanning og helse kan bidra til å forklare noe av forskjellene i sambruk for mottakere med ulik utdanning, både ved at lavt utdannede i større grad har helseplager og ved at lav utdanning kan medføre mer belastende arbeid.

Figur 6.6 Mottakere med sambruk i 2015 som andel av mottakere av prioritert hovedytelse, etter utdanning

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Overgangsstønnad og gradert uføretrygd kombineres også med dagpenger. Mønsteret blant mottakere med ulik utdanning avviker noe fra mottakere som har sambruk med arbeidsavklaringspenger. 6 prosent av mottakerne av overgangsstønnad med grunnskoleutdanning har sambruk med dagpenger, mens blant mottakere med videregående skole og høyere utdanning har henholdsvis 8 prosent og 5 prosent sambruk med dagpenger. For mottakere av gradert uføretrygd har 2 prosent av mottakerne med grunnskole og videregående skole sambruk med dagpenger, mens 1 prosent av mottakerne med høyere utdanning har det samme. Det ser med andre ord ut som det er noe mindre vanlig å kombinere disse ytelsene med dagpenger for personer med høyere utdanning, både blant mottakere av gradert uføretrygd og overgangsstønnad. For mottakere av overgangsstønnad er det også noe mer vanlig å kombinere ytelsen med dagpenger dersom man har videregående utdanning.

Blant mottakere av overgangsstønnad er det noe mer vanlig å kombinere ytelsen med introduksjonsstønad for mottakere med grunnskoleutdanning.

6.4. Landbakgrunn

Vi finner svært ulik fordeling av mottakere etter landbakgrunn i de utvalgte ytelsene (se tabell A.1). Ingen mottakere av introduksjonsstønad har eller skal ha landbakgrunn fra Norge, og personer med landbakgrunn fra Asia, Afrika etc. utgjør nær samtlige av mottakerne av ytelsen. En liten andel, tilsvarende 0,1 prosent av deltagerne på ordningen, har landbakgrunn fra EU etc. Blant mottakere av supplerende stønad utgjør også personer med landbakgrunn fra Asia, Afrika etc. det store flertallet. Mottakere med landbakgrunn fra EU etc. utgjør 6 prosent, men også 3 prosent av mottakerne av supplerende stønad har landbakgrunn fra Norge. Dette kan være personer født i Norge som har lange utenlandsopphold uten å ha tjent opp tilstrekkelige pensjoner²³.

²³ Introduksjonsstønad og supplerende stønad har ingen eller få mottakere med landbakgrunn utenfor Asia, Afrika etc. I analysen av sambruk etter landbakgrunn er derfor disse ytelsene utelatt. Se Tabell 5.3 for et tilnærmet bilde av sambruk for mottakere fra Asia, Afrika etc. med disse ytelsene.

En av hovedkategoriene ved rekruttering av deltagere til kvalifiseringsprogrammet er innvandrere eller fremmedspråklige med svake norskferdigheter (Djuve, Nielsen og Strand 2012). Blant mottakere av kvalifiseringsstønad er det derfor en stor andel personer som ikke har landbakgrunn fra Norge. 51 prosent har landbakgrunn fra Asia, Afrika etc. og 3 prosent har landbakgrunn fra EU etc. Ser vi på mottakere av sosialhjelp, er det også her en høy andel mottakere som ikke har landbakgrunn fra Norge. Innvandrere er i større grad enn den øvrige befolkningen avhengig av sosialhjelp, fordi de har svakere rettigheter til trygdeytelser gjennom manglende botid eller lavere deltagelse i arbeidslivet (Hatland 2010). Men det er også store forskjeller mellom innvandrere med ulik landbakgrunn. 36 prosent av mottakerne av sosialhjelp har landbakgrunn fra Asia, Afrika etc., mens 4 prosent av mottakerne har landbakgrunn fra EU etc.

Fødeland

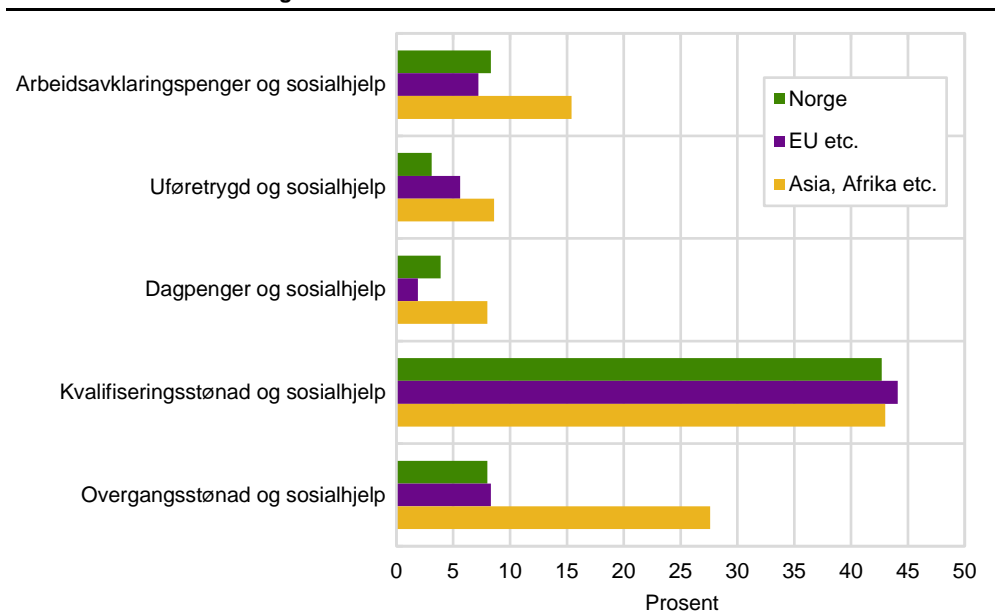
Eget fødeland for innvandrere er gruppert i to grupper: *EU etc.* omfatter personer som kommer fra EU/EØS-land, USA, Canada, Australia og New Zealand. *Afrika, Asia etc.* omfatter personer som kommer fra Afrika, Asia, Latin-Amerika, Oseania unntatt Australia og New Zealand, og Europa utenom EU/EØS. For resten av befolkningen er landbakgrunn Norge.

Mottakere av dagpenger skiller seg fra mottakere av de andre ytelsene med en spesielt høy andel personer fra EU etc. Svært mange arbeidssøkere fra øst-europeiske EU-land har arbeidsbakgrunn i konjunkturutsatte næringer som bygg og anlegg, og en høy andel av disse har arbeidet lenge nok til å ha rett til dagpenger (Furuberg og Ørbog 2015). Blant mottakere av overgangsstønad har 20 prosent landbakgrunn fra Asia, Afrika etc. og 5 prosent har landbakgrunn fra EU etc. Innen de helserelaterte ytelsene finner vi i mindre grad personer med landbakgrunn utenom Norge. Helserelaterte ytelser er som vi har sett mer vanlig blant eldre personer. Noe av forklaringen kan knyttes til aldersforskjeller mellom gruppene med ulik landbakgrunn (Horgen 2014a).

Mottakere fra Asia, Afrika etc. har mer sambruk med sosialhjelp

Innvandrere generelt har en lavere andel sysselsatte enn befolkningen for øvrig (Horgen 2014b) og lavere medianinntekt enn hele befolkningen (Omholt og Strøm 2014). Lavest andel sysselsatte har innvandrere fra Asia og Afrika etc., og medianinntekten for denne gruppen er kun 72 prosent av medianinntekten til hele befolkningen. Figur 6.7 viser at mottakere med landbakgrunn fra Asia, Afrika etc. har høyere andel sambruk med sosialhjelp enn mottakere med annen landbakgrunn dersom de har fått innvilget arbeidsavklaringspenger, uføretrygd eller dagpenger. Det er grunn til å tro at dette henger sammen med lavere utbetaling av ytelsene som følge av lavere inntektsnivå og svakere arbeidstilknytning blant mottakere i denne gruppen.

Hva så med mottakere fra EU etc.? Til forskjell fra innvandrere fra Asia, Afrika etc. har en stor andel av innvandrerne fra EU etc. kommet til Norge som arbeidsinnvandrere eller familiegjeforente med arbeidsinnvandrere. Sambruk med sosialhjelp er mindre utbredt for mottakere i denne gruppen enn blant mottakere fra Asia, Afrika etc. Sammenligner vi med mottakere som er født i Norge, finner vi noe lavere sambruk med sosialhjelp blant mottakerne av arbeidsavklaringspenger og dagpenger fra EU etc., mens mottakerne av uføretrygd har noe høyere sambruk med sosialhjelp.

Figur 6.7 Mottakere med sambruk i 2015 som andel av mottakere av prioritert hovedytelse, etter landbakgrunn

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Blant mottakere av kvalifiseringsstønad finner vi ingen klare forskjeller mellom gruppene med ulik landbakgrunn og sambruk med sosialhjelp. Dette samsvarer med tidligere analyser av sambruk (Dalgard 2015). Denne studien viste riktignok lavere sambruk med sosialhjelp blant mottakere med innvandrerbakgrunn sammenlignet med resten av befolkningen. Forskjellen i sannsynlighet forsvinner imidlertid når det kontrolleres for familietype. «Dette kan forstås som at det ikke er en betydelig forskjell i sambruk mellom innvandrere og resten av befolkningen, men kan også bety at det er stor variasjon innad i gruppen med og uten innvandringsbakgrunn, og at det derfor ikke gir mening å se på deltagere på kvalifiseringsprogrammet med og uten innvandringsbakgrunn som to enhetlige grupper fordi andre kjennetegn bedre kan forklare ulikheter innenfor disse gruppene» (Dalgard 2015:24).

Vi vet fra tidligere studier at det er ulik grad av arbeidsmarkedstilknytning for enslige mødre som er innvandret og norskfødte, der norskfødte både er sysselsatt i større grad og arbeider mer i løpet av måneden (Dokken 2017). For norskfødte mottakere av overgangsstønad utgjør yrkesinntekt en større andel av samlet inntekt og sosialhjelp en mindre andel sammenlignet med det forfatterne av studien definerer som «ikke-vestlige innvandrere». For øvrige innvandrere er fordelingen av yrkesinntekt og sosialhjelp omtrent som for de norske mottakerne av stønaden (Kavli, Nielsen og Sandbæk 2010). Dette er i tråd med funnene i vårt materiale, der omtrent 8 prosent av mottakerne av overgangsstønad med landbakgrunn fra Norge eller EU etc. har sambruk med sosialhjelp, mens 28 prosent av mottakerne fra Asia, Afrika etc. har det samme. Det kan se ut som at mottakerne fra Asia, Afrika etc. i mindre grad har inntekt ved siden av overgangsstønaden og derfor har større behov for sosialhjelp som et supplement til ytelsen.

Mottakere av overgangsstønad fra Afrika, Asia etc. har mindre sambruk med dagpenger og arbeidsavklaringspenger

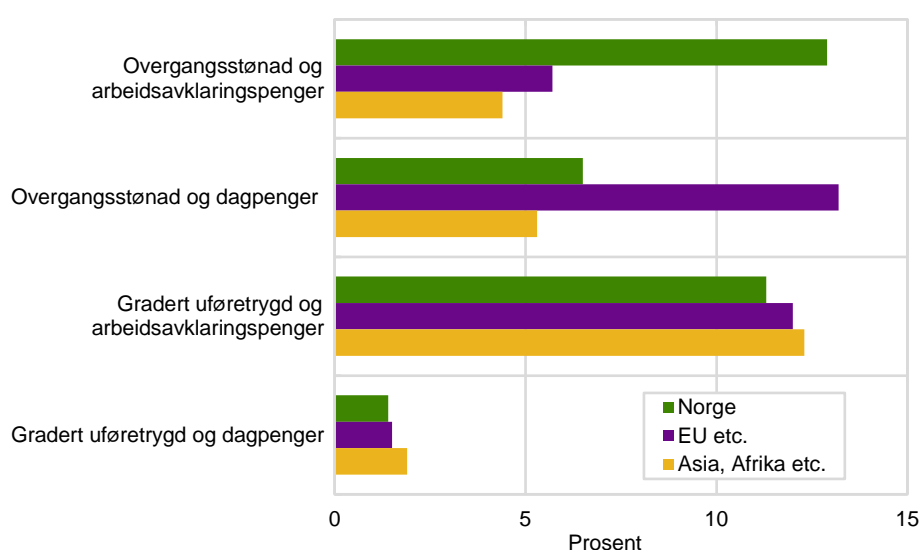
Tilknytning til arbeidsmarkedet kan også ha betydning for sambruk av overgangsstønad og dagpenger. Sambruken er lavest for mottakere av overgangsstønad fra Asia, Afrika etc., noe som kan henge sammen med at andelen «ikke-vestlige» mottakere som har arbeidsinntekt ved siden av overgangsstønaden er lav (Kavli, Nielsen og Sandbæk 2010). Figur 6.8 viser også tilsvarende bilde for mottakere av overgangsstønad som har sambruk med arbeidsavklaringspenger, der en liten andel

mottakere fra Asia, Afrika etc. kombinerer ytelsene. Mottakere av overgangsstønad fra EU etc. har omtrent samme arbeidsmarkedstilknytning som mottakere med landbakgrunn fra Norge (Kavli, Nielsen og Sandbæk 2010). Likevel er mønsteret av sambruk ganske ulikt. 13 prosent av mottakerne av overgangsstønad født i Norge har sambruk med arbeidsavklaringspenger og 6 prosent med dagpenger. For mottakere fra EU etc. er forholdet motsatt, 13 prosent av mottakerne har sambruk med dagpenger, og 6 prosent har sambruk med arbeidsavklaringspenger.

Små forskjeller i sambruk blant mottakere av gradert uføretrygd med ulik landbakgrunn

Blant mottakere av gradert uføretrygd er det noe vanligere å ha sambruk med enten arbeidsavklaringspenger eller dagpenger for mottakere med landbakgrunn fra EU etc. og Afrika, Asia etc. sammenlignet med mottakere med landbakgrunn fra Norge. Forskjellene i sambruk for mottakere med ulik landbakgrunn er imidlertid små.

Figur 6.8 Mottakere med sambruk i 2015 som andel av mottakere av prioritert hovedytelse, etter landbakgrunn

Kilde: Statistisk sentralbyrå

6.5. Familietype/Barn

Overgangsstønad er den eneste ytelsen i utvalget som retter seg mot spesielle familietyper, nettopp enslige med barn²⁴. Vi finner også mottakere som lever i ulike familietyper i alle de resterende ytelsene i utvalget (se tabell A.1). Det er imidlertid en sammenheng mellom mottakernes alder og hvilken familietype det er vanlig å tilhøre. Blant mottakere av supplerende stønad, som gis til personer med liten eller ingen alderspensjon, er det kun et fåtall som er registrert bosatt med barn under 18 år²⁵. 2 av 3 mottakere tilhører gruppen enslige uten barn, og den resterende tredjedelen er registrert som par uten barn.

De helse relaterte ytelsene har, som nevnt i kapittel 6.2, en stor andel eldre mottakere. Også blant disse er det uvanlig å tilhøre gruppen enslige med barn. Noe mer vanlig er det å være registrert som par med barn. 10 prosent av mottakere av uføretrygd og 14 prosent av mottakerne av gradert uføretrygd tilhører denne familietypen. Blant mottakere av arbeidsavklaringspenger er tilsvarende andel 26 prosent. Innen sosialhjelp er det også forholdsvis få mottakere som er registrert

²⁴ I analysen av sambruk har vi valgt å se nærmere på betydningen av antallet barn framfor familietype for mottakere av overgangsstønad.

²⁵ Mottakere av supplerende stønad med barn under 18 år er av praktiske årsaker utelatt fra analysen.

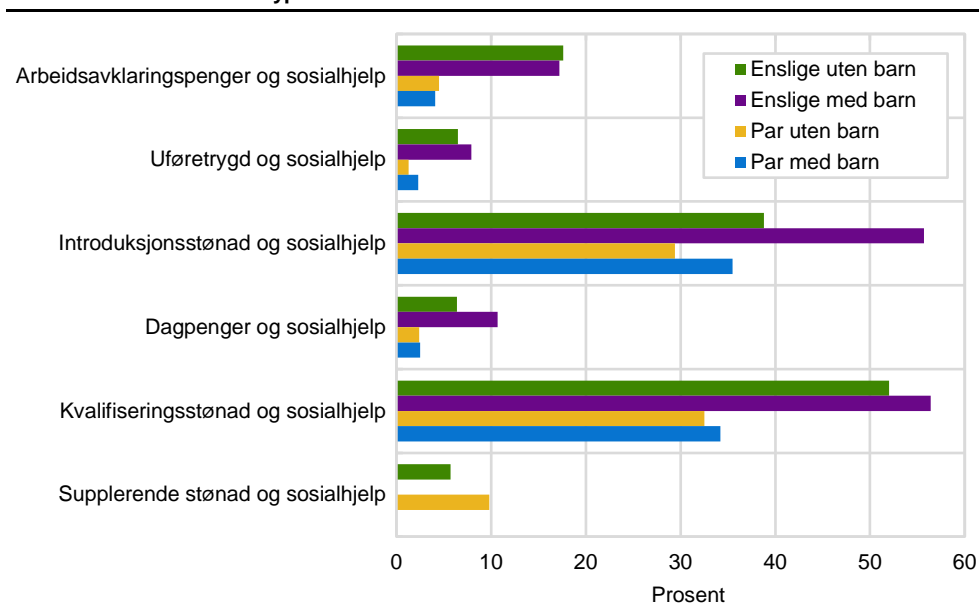
som par med barn, med omtrent 17 prosent. Dette skyldes ikke at ytelsen har en stor andel eldre mottakere, men derimot at sosialhjelpsmottakere er relativt unge, der færre har etablert seg med familie. Nesten halvparten av mottakerne er registrert som enslige uten barn, men det er også i denne gruppen vi finner den høyeste andelen enslige med barn.

Blant mottakere av dagpenger finner vi en relativt stor andel par med eller uten barn. Noe av grunnen er trolig at mottakere av denne ytelsen er personer som i større grad er etablert i arbeidslivet, og dermed er i en livsfase der det er naturlig å ha stiftet familie. Blant mottakerne av kvalifiseringsstønad finner vi i større grad mottakere som er registrert som par eller enslige med barn. Nesten halvparten av mottakerne er registrert i disse familietyperne. Også blant mottakere av introduksjonsstønad finner vi en høy andel som er registrert bosatt med barn under 18 år, men her er også en stor andel av mottakerne registrert som enslige uten barn.

Enslige har mer sambruk med sosialhjelp

Oversikten over ytelsesmottakernes sambruk med sosialhjelp etter familietype viser en tydelig tendens (Figur 6.9). I likhet med sosialhjelp generelt er sambruk med sosialhjelp mer utbredt blant enslige enn blant par. Det å være alene ser ut til å kunne gi en mer sårbar økonomisk situasjon hvor man i perioder kan ha behov for sosialhjelp. Unntaket er mottakere av supplerende stønad hvor andelen sambruk med sosialhjelp er noe høyere for dem som er registrert som par.

Figur 6.9 Mottakere med sambruk i 2015 som andel av mottakere av prioritert hovedytelse, etter familietype

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Videre viser figur 6.9 at forholdet mellom ansvar for barn og sambruk med sosialhjelp varierer for de ulike ytelsesmottakerne. Blant mottakere av introduksjonsstønad, som ikke har barnetillegg, finner vi en høyere andel sambruk med sosialhjelp både blant enslige og par med barn sammenlignet med samme familietyper uten barn. For ytelsene som har barnetillegg er mønsteret mer uklart. Blant mottakere av dagpenger og kvalifiseringsstønad finner vi høyere andel sambruk med sosialhjelp for enslige mottakere med barn enn enslige uten barn. Mottakere registrert som par med barn har også en noe høyere andel sambruk enn par uten barn, men forskjellene mellom disse to familietyperne er mindre. Blant mottakere av uføretrygd er forskjellene små for familietyperne med og uten barn, og forsørgeransvar for barn ser ikke ut til å ha stor betydning for sambruk med sosialhjelp verken blant enslige eller par. Mottakere av arbeidsavklaringspenger har

derimot noe lavere sambruk med sosialhjelp, både blant enslige og par, dersom de også forsørger barn under 18 år.

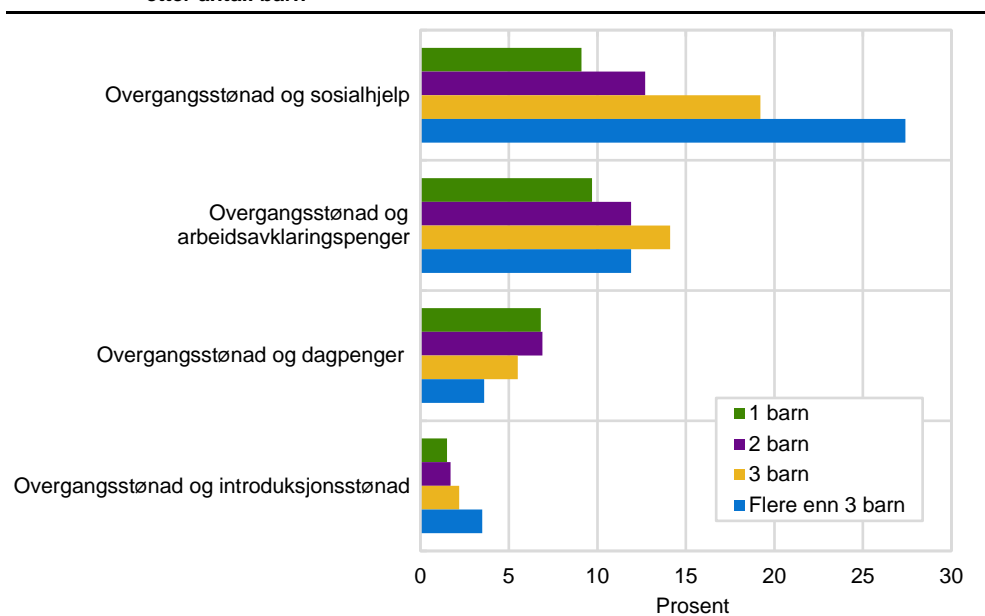
Sambruk av arbeidsavklaringspenger og dagpenger blant mottakere av gradert uføretrygd med ulik familietype

Blant mottakere av gradert uføretrygd ser familietype ut til å ha liten betydning for sambruk med arbeidsavklaringspenger. Mottakere av gradert uføretrygd med barn har en høyere andel sambruk med dagpenger enn mottakere uten barn, og enslige har en noe høyere andel sambruk enn de som lever i parforhold (ikke vist).

Mottakere av overgangsstønad - jo flere barn jo høyere andel sambruk med sosialhjelp

Omfanget av sambruk med sosialhjelp blant mottakere av overgangsstønad viser en klar sammenheng med antall barn (Figur 6.10). Jo flere barn jo høyere andel mottakere har sambruk med sosialhjelp. Mens 9 prosent av mottakerne av overgangsstønad med 1 barn har sambruk med sosialhjelp, har omtrent hver fjerde mottaker med flere enn 3 barn det samme. Selv om overføringer øker med antall barn, kan det likevel se ut som dette ikke dekker utgiftene i forbindelse med flere barn for enslige forsørgere med overgangsstønad. Vi kan heller ikke se bort ifra at sammenhengen mellom antall barn og andelen som har sambruk med sosialhjelp også skyldes at omsorgsbyrden ved å ha flere barn vil kunne skape et større hinder for deltagelse i arbeidslivet og fravær av yrkesinntekt i tillegg til ytelsen.

Figur 6.10 Mottakere med sambruk i 2015 som andel av mottakere av prioritert hovedytelse, etter antall barn

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Blant mottakerne som kombinerer overgangsstønad med enten arbeidsavklaringspenger eller dagpenger framstår sammenhengen med antall barn som mer utydlig. Det er en noe lavere andel sambruk med dagpenger for mottakere av overgangsstønad med 3 eller flere barn, som igjen kan henge sammen med svakere tilknytning til arbeidslivet for mottakere med flere barn. Blant mottakere av overgangsstønad som kombinerer ytelsen med arbeidsavklaringspenger øker sambruken med antall barn, før det igjen synker for mottakere med flere enn 3 barn.

Figur 6.10 viser at det også er vanligere for mottakere av overgangsstønad med flere barn å være deltagere i introduksjonsprogrammet med rett til introduksjonsstønad. Dette har trolig sammenheng med forskjeller i antall barn blant mottakere

av overgangsstønad med ulik landbakgrunn. Tidligere studier viser at det er en større andel mottakere av overgangsstønad blant «ikke-vestlige innvandrere» som har tre eller flere barn (Kavli, Nielsen og Sandbæk 2010). Introduksjonsstønaden er forbeholdt personer med flyktningelignende bakgrunn og er i hovedsak mottakere fra Asia, Afrika etc.

7. Oppsummering

Omfang av sambruk

Rapporten gir en oversikt over omfanget av sambruk av 8 kommunale og statlige ytelser: arbeidsavklaringspenger, kvalifiseringsstønad, introduksjonsstønad, sosialhjelp, uføretrygd, dagpenger, overgangsstønad og supplerende stønad. Utvalget av ytelser gir 28 mulig kombinasjoner av sambruk. Kun et mindretall av disse kombinasjonene har et visst omfang av sambruk. De 16 minste kombinasjonene utgjør kun 1 prosent av det samlede antallet mottakere med sambruk.

Rapporten viser likevel at forholdsvis mange mottakere kombinerer enkelte av de 8 utvalgte ytelsene, selv etter at vi har fjernet sambruk som er identifisert som overganger fra en ytelse til en annen. Flest mottakere med sambruk finner vi blant de som kombinerer arbeidsavklaringspenger og sosialhjelp, med omtrent 18 000 i 2015. Til sammenligning tilsvarer dette antallet mottakere av introduksjonsstønad på samme tid. Færrest mottakere med sambruk finner vi blant de som kombinerer supplerende stønad og sosialhjelp, med 271 i 2015.

Mål på sambruk

Antallet mottakere med sambruk viser imidlertid ikke hele bildet. Denne størrelsen vil påvirkes av antallet ytelsesmottakere som til enhver tid har muligheten til å kombinere ytelsene. Et mål på sambruk, som tar hensyn til dette, er å se på antallet mottakere med sambruk som en andel av ytelsesmottakere. Rapporten viser at forekomsten av sambruk, som andeler av prioriterte hovedytelser, varierer. Blant mottakere av kvalifiseringsstønad og introduksjonsstønad har nær halvparten sambruk med sosialhjelp, mens for mottakere av gradert uføretrygd og overgangsstønad er det kun 1 til 2 prosent som har sambruk med henholdsvis dagpenger og introduksjonsstønad.

Blant ytelsesmottakerne er det også til dels stor variasjon i andelen sambruk når vi fordeler disse etter kjønn, alder, utdanning, landbakgrunn og familietype. Vi kan imidlertid sammenstille de 12 ulike kombinasjonene av ytelser i tre grupper som har enkelte fellestrekk.

Sambruk med sosialhjelp

Vi finner sambruk med sosialhjelp blant mottakere av alle ytelsene i utvalget. Andelen som har sambruk med sosialhjelp er høyere for menn enn for kvinner blant mottakere av alle ytelser, med unntak av overgangsstønad. Vi ser også at andelen som har sambruk med sosialhjelp synker med økende alder for mottakere av nær sagt alle ytelsene i utvalget. Også fordelingen etter utdanning viser et tydelig mønster, der lavt utdannende har mer sambruk med sosialhjelp. Dette mønsteret finner vi riktignok ikke blant mottakere av introduksjonsstønad og supplerende stønad, men her er det også en stor andel mottakere hvor vi ikke har opplysninger om utdanning. Blant mottakere av alle ytelsene, unntatt kvalifiseringsstønad, er det høyest andel sambruk med sosialhjelp for de med landbakgrunn fra Asia, Afrika etc. Fordeler vi mottakerne etter registrert familietype, ser vi at enslige har en høyere andel sambruk med sosialhjelp enn par innen de fleste ytelsene. Når vi skiller mellom ytelsesmottakere med og uten barn

under 18 år blir bildet av sambruk med sosialhjelp mer utydelig. For flere av ytelsene i utvalget er imidlertid andelen mottakere som har sambruk med sosialhjelp høyere dersom de også har ansvar for barn under 18 år, spesielt blant enslige. Blant mottakere av overgangsstønad finner vi derimot et tydelig trekk, flere barn gir større behov for sosialhjelp.

Sambruk blant mottakere av overgangsstønad

Mottakere av overgangsstønad har også sambruk med arbeidsavklaringspenger, dagpenger eller introduksjonsstønad. Disse sambrukstilfellene har til felles at de har eneansvar for barn med rett til overgangsstønad. Resultatene viser at mannlige og eldre mottakere av overgangsstønad har en høyere andel sambruk med både arbeidsavklaringspenger og dagpenger. For mottakere av overgangsstønad som kombinerer ytelsen med introduksjonsstønad finner vi langt på vei det motsatte, der er det kvinner som har høyest andel sambruk. Også når vi fordeler mottakere av overgangsstønad etter utdanningsnivå finner vi forskjeller i andelen som har sambruk. Mottakere av overgangsstønad med høyere utdanning har lavest andel sambruk med arbeidsavklaringspenger og dagpenger, mens det er blant mottakere med videregående utdanning vi finner lavest andel sambruk med introduksjonsstønad. For mottakerne som har sambruk med dagpenger er imidlertid andelen høyest blant personer med videregående utdanning, mens mottakere med grunnskoleutdanning har høyest andel sambruk med arbeidsavklaringspenger og introduksjonsstønad. Skiller vi på landbakgrunn ser vi at mottakere av overgangsstønad fra Asia, Afrika etc. har en lavere andel sambruk med både dagpenger og arbeidsavklaringspenger enn resten av befolkningen. For mottakere av overgangsstønad er sammenhengen mellom antall barn og sambruk med arbeidsavklaringspenger og dagpenger noe uklar. Mottakere med 2 eller flere barn har en noe høyere andel sambruk med arbeidsavklaringspenger enn mottakere med 1 barn og mottakere med 3 eller flere barn har en lavere andel sambruk med dagpenger enn mottakere med inntil 2 barn. Videre har mottakere av overgangsstønad med flere enn 3 barn har en noe høyere andel sambruk med introduksjonsstønad.

Sambruk blant mottakere av gradert uføretrygd

Mottakere av gradert uføretrygd, det vil si personer med delvis varig nedsatt inntektsevne, har også sambruk med både arbeidsavklaringspenger og dagpenger. Resultatene viser at det er vanligere for kvinner enn menn med gradert uføretrygd å kombinere ytelsen med arbeidsavklaringspenger, mens menn oftere enn kvinner har rett på dagpenger samtidig som de mottar ytelsen. Unge mottakere av gradert uføretrygd har en høyere andel sambruk enn eldre med både arbeidsavklaringspenger og dagpenger. Når vi ser på utdanningsnivået til mottakerne av gradert uføretrygd finner vi tilsvarende mønster som blant mottakerne av overgangsstønad. Høyt utdannende har mindre sambruk med både arbeidsavklaringspenger og dagpenger. Resultatene viser små forskjeller i sambruk for mottakere av gradert uføretrygd med ulik landbakgrunn. Blant mottakere av gradert uføretrygd finner vi heller ingen entydige mønstre i gruppene med ulik familietype som har sambruk med arbeidsavklaringspenger. Mottakere av gradert uføretrygd med barn har en høyere andel sambruk med dagpenger enn mottakere uten barn, og enslige har en noe høyere andel sambruk enn de som lever i parforhold

Statistikk og tabeller

Denne analysen viser at det for enkelte kombinasjoner av ytelser er et forholdsvis høyt antall mottakere med sambruk. Ved fremstilling av statistikk over ytelsesmottakere vil disse ofte bli registrert som mottakere av begge ytelsene. Det foreslås derfor å synliggjøre mottakere med sambruk som en statistikkvariabel i en årlig publisering tilknyttet de aktuelle ytelsene. Alle de 12 sambruksgruppene er aktuelle for statistikk ettersom Statistisk sentralbyrå enten har planer om å

publisere eller allerede i dag publiserer tabeller og statistikk på minst en av ytelsene som inngår i kombinasjonene av sambruk.

I rapporten foreslår vi å se på antallet mottakere med sambruk som en andel av ytelsesmottakere for å få et mål på sambruk som gir muligheter til å sammenligne gruppene og utviklingen innen hver gruppe over tid. Hver kombinasjon av sambruk inkluderer imidlertid to ulike ytelser, og kan ses som andeler av begge disse. Ved publisering av statistikk på de aktuelle ytelsesområdene, bør begge disse andelene gjøres tilgjengelig som statistikkvariabler.

Rapporten viser at andelen mottakere med sambruk varierer etter demografiske kjennetegn. Samtlige av de 5 demografiske kjennetegnene foreslås som klassifikasjonsvariabler ved fremvisning av statistikk. Samtidig viser analysen at antallet mottakere i de minste sambruksgruppene begrenser mulighetene for tabeller med svært detaljert oppdeling av demografiske kjennetegn eller muligheten til å kombinere flere ulike demografiske kjennetegn i tabeller.

I rapporten diskuteres til dels varighet av sambruk ved skille mellom kortvarig sambruk som enten kan forstås som en enkelt måned med sambruk i et referanseår eller som en overgang fra en ytelse til en annen. Vi foreslår at sambruk som er identifisert som overganger ikke inkluderes ved fremvisning av framtidig statistikk. Varigheten av sambruk utover dette, er i liten grad diskutert i rapporten, men bør være gjenstand for videre analyser. En enkel oppdeling av sambrukstilfellene med varighet som klassifikasjonsvariabel, slik som i tabell 4.1, gjerne i kombinasjon med enkelte av de demografiske kjennetegnene, bør derfor også inkluderes ved fremvisning av sambrukstilfeller i statistikk og tabeller.

Referanser

- Bakken, Frøydis (2009): *Det kjønnsdelte arbeidsmarkedet i Norge*. Arbeid og velferd (4).
- Bratsberg, Bernt og Røed, Knut (2011): *Kan demografi forklare veksten i uførhet? Søkelys på arbeidslivet*, 28:3-21.
- Bråthen, Magne (2010): *Uførepensjonisters tilknytning til arbeidslivet*. Arbeid og velferd (1).
- Dahl, Grete, Enes, Anette Walstad, Jørgensen, Tor og Trewin, Cassie (2006): *Langtidsmottakere av økonomisk sosialhjelp*. Rapporter 2006/13, Statistisk sentralbyrå.
- Dalgard, Anne Berit (2015): *Sambruk i kommunale og statlige ytelser. En analyse av samtidig bruk av ulike velferdsytelser*. Rapporter 2015/55, Statistisk sentralbyrå.
- Djuve, Anne Britt, Nielsen, Roy A. og Strand, Anne Hege (2012): *Kvalifiseringsprogrammet og sosialhjelpsutgiftene*. Fafo-rapport 2012:63.
- Dokken, Therese (2017): *Sysselsetting blant enslige mødre: Har aktivitetskrav i småbarnsfasen effekt?* Arbeid og velferd (1)
- Ellingsen, Jostein (2017): *Utviklingen i uføretrygd per 31. mars 2017*. Statistikknotat, NAV.
- Forskrift om folkeregistrering.
- Furuberg, Jorunn (2012): *Unge som blir arbeidslause*. Arbeid og velferd (1).
- Furuberg, Jorunn (2014): *Kva for inntektskilder har dei arbeidslause*. Arbeid og velferd (2).
- Furuberg, Jorunn og Ørbog, Kari-Mette (2015): *Arbeidsledige innvandrere i 2014*. Arbeid og velferd (3)
- Grebstad, Unni Beate (2012): *Sosialhjelp og levekår i Norge*. Statistiske analyser 130, Statistisk sentralbyrå.
- Grebstad, Unni B. og Tønseth, Harald (2010): *Sosialhjelp - sikkerhetsnett for hvem?* Samfunnsspeilet 5-6/2010.
- Hatland, Aksel (2010): *Innvandrerne møte med velferdsstaten*. Tidsskrift for velferdsforskning, 13:180-193.
- Horgen, Erik Herstad (2014a): *Personer på velferdsytelser utenfor arbeidslivet*. Rapporter 2014/34, Statistisk Sentralbyrå.
- Horgen, Erik Herstad (2014b): *Hva vet vi om innvandrere som verken jobber, studerer eller mottar ytelser*. Samfunnsspeilet 3/2014.
- Jacobsen, Ove og Thune, Ola (2013): *Uførepensjon og gradering*. Arbeid og velferd (2).
- Jensen, Victoria (2016): *Supplerende stønad – utvikling i ordningen*. Arbeid og velferd (2).
- Kann, Inger Cathrine og Kristoffersen, Per (2014): *Arbeidsavklaringspenger – et venterom for uførepensjon*. Arbeid og velferd (2).
- Kann, Inger Cathrine og Kristoffersen, Per (2015): *Arbeidsavklaringspenger – helt forskjellig fra forløperne?* Arbeid og velferd (3).
- Kavli, Hanne C., Nielsen, Roy A. og Sandbæk, Miriam Latif (2010): *Stønadordningen for enslige forsørgere. Hvordan fungerer den for mottakere med innvandringsbakgrunn?* Fafo-rapport 2010:32.
- Kjeldstad, Randi (1998): *Enslige forsørgere: Forsørgelse og levekår før og etter overgang til ny livsfase*. Sosiale og økonomiske studier 100, Statistisk sentralbyrå.
- Lov om folketrygd.
- Lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere.
- Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen.
- Lov om supplerende stønad til personar med kort butid i Noreg.
- NAV (2015): Rundskriv: Hovednr. 35 – Sosialtjenesteloven § 4.29.2.9.

- Naper, Sille Ohrem (2010): *Kvalifiseringsprogrammets deltakere: Hvor lang er avstanden til arbeidsmarkedet?* Arbeid og velferd (3).
- Omholt, Elisabeth Løyland og Strøm, Frøydis (2014): *Inntektsstatistikk over innvandrere 2012. Lavere inntakt blant innvandrere.* Lastet ned fra <https://www.ssb.no/inntekt-og-forbruk/artikler-og-publikasjoner/lavere-inntekt-blant-innvandrere>
- Otnes, Berit (1996): *Sosial- og barnevernstjenesten. Organisering, omfang og utvikling 1980-1994.* Statistiske analyser 11, Statistisk sentralbyrå.
- Ot.prp. nr. 14 2004-2005: *Om lov om supplerande stønad til personar med kort butid i Noreg.* Arbeids- og sosialdepartementet. Lastet ned fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/otprp-nr-14-2004-2005-/id394397/>
- Prop. 130 L (2010-2011): *Endringer i folketrygdloven (ny uføretrygd og alderspensjon til uføre).* Arbeidsdepartementet. Lastet ned fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop-130-l-2010--2011/id644804/>.
- SSB (2016): *Introduksjonsordningen for nyankomne innvandrere, 2015.* Lastet ned fra <https://www.ssb.no/utdanning/statistikker/introinnv/aar-deltakere>
- St.meld. nr. 9 (2006-2007): *Arbeid, velferd og inkludering.* Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Lastet ned fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-9-2006-2007-/id432894/>
- Strand, Anne Hege og Nielsen, Roy A. (2015): *Veier inn i, gjennom og ut av arbeidsavklaringspenger. Hvor langt unna arbeidslivet står mottakerne.* Fafo-rapport 2015:29.

Vedlegg A: Mottakere av ytelser

Tabell A.1 Fordeling av demografiske kjennetegn ved mottakere, etter ytelse i 2015. Prosent

	Uføretrygd	Gradert uføretrygd	Arbeids- avklarings- penger	Dag- penger	Sosial- hjelp	Over- gangs- stønad	Intro- duksjons- stønad	Kvali- fiserings- stønad	Suppler- ende stønad
Kjønn									
Kvinne	58	70	59	39	44	95	44	48	65
Mann	42	30	41	61	56	5	56	52	35
Alder									
Under 25 år	2	0	9	11	22	17	20	15	0
25-49 år	26	23	56	68	60	83	76	72	0
50 år og over	72	76	36	22	18	1	4	13	100
Utdanning									
Grunnskole	63	49	48	32	64	42	44	67	45
VGS	21	29	30	36	18	30	5	16	17
Høyere utd	13	22	20	23	9	22	11	11	19
Uoppgitt	2	0	2	10	9	5	40	6	19
Landbakgrunn									
Norge	92	95	85	68	60	76	0	46	3
EU etc.	2	2	4	19	4	5	0	3	6
Asia, Afrika etc.	7	3	11	13	36	20	100	51	91
Familie									
Enslige uten barn/ 1 barn	37	22	29	30	49	55	46	35	64
Enslige med barn/ 2 barn	3	3	7	5	14	32	11	13	0
Par uten barn/ 3 barn	51	60	38	31	20	9	9	21	35
Par med barn/ 4+ barn	10	14	26	34	17	4	35	31	1
Total	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Kilde: Statistisk sentralbyrå

Figurregister

Figur 6.1	Mottakere med sambruk i 2015 som andel av mottakere av prioritert hovedytelse, etter kjønn.....	23
Figur 6.2	Mottakere med sambruk i 2015 som andel av mottakere av prioritert hovedytelse, etter kjønn.....	25
Figur 6.3	Mottakere med sambruk i 2015 som andel av mottakere av prioritert hovedytelse, etter alder.....	27
Figur 6.4	Mottakere med sambruk i 2015 som andel av mottakere av prioritert hovedytelse, etter alder.....	28
Figur 6.5	Mottakere med sambruk i 2015 som andel av mottakere av prioritert hovedytelse, etter utdanning.....	30
Figur 6.6	Mottakere med sambruk i 2015 som andel av mottakere av prioritert hovedytelse, etter utdanning.....	31
Figur 6.7	Mottakere med sambruk i 2015 som andel av mottakere av prioritert hovedytelse, etter landbakgrunn.....	33
Figur 6.8	Mottakere med sambruk i 2015 som andel av mottakere av prioritert hovedytelse, etter landbakgrunn.....	34
Figur 6.9	Mottakere med sambruk i 2015 som andel av mottakere av prioritert hovedytelse, etter familietype	35
Figur 6.10	Mottakere med sambruk i 2015 som andel av mottakere av prioritert hovedytelse, etter antall barn.....	36

Tabellregister

Tabell 2.1	Antall mottakere av ytelser, etter år	14
Tabell 3.1	Antall mottakere med sambruk, etter kombinasjon av ytelser og år.....	16
Tabell 4.1	Andel mottakere med sambruk i 2015, etter varighet og kombinasjon av ytelser. Prosent.....	17
Tabell 4.2	Mottakere med sambruk i 2015 uten overgang, etter kombinasjon av ytelser. Antall og prosent	18
Tabell 5.1	Antall mottakere med sambruk per 10 000 bosatte i befolkningen 18 år og eldre, etter kombinasjon av ytelser og år	19
Tabell 5.2	Andel mottakere med sambruk i 2015. Prosent av mottakere av ytelser	20
Tabell 5.3	Andel mottakere med sambruk, etter år. Prosent av mottakere av prioritert hovedytelse.....	21
Tabell A.1	Fordeling av demografiske kjennetegn ved mottakere, etter ytelse i 2015. Prosent	42

Statistisk sentralbyrå

Postadresse:
Postboks 8131 Dep
NO-0033 Oslo

Besøksadresse:
Akersveien 26, Oslo
Oterveien 23, Kongsvinger

E-post: ssb@ssb.no
Internett: www.ssb.no
Telefon: 62 88 50 00

ISBN 978-82-537-9566-9 (trykt)
ISBN 978-82-537-9567-6 (elektronisk)
ISSN 0806-2056

